

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO

TREŚĆ NUMERU:

Najważniejsze zadania związków komunalnych — *A. Hujda*.

Budowa dróg klinkierowych w południowych powiatach województwa Lubelskiego. (dokończenie).

Dokoła spraw samorządowych.

Z życia samorządu.

Gmina wiejska i miejska:

- a) Uwagi nad biurowością gminną.
- b) Z gmin.

Poradnik.

Ogłoszenia.

TYGODNIK „SAMORZĄD” WARSZAWA,
Leszczyńska 6.

Wp. TWARDO STANISŁAW
Inspektor Admin. M. S. W.

Nowy Świat 69

w/m.

Warszawa, 19 grudnia 1926 r.

Cena numeru 1 złoty.

„Blask” Niesiętnąjące sąwnkiem zegrancicznym a najtańsze emalje farby i lakiery.

Wielkopolska Wytwórnia Chemiczna Tow. Akc.
w Poznaniu.

Zarząd i Centrala Handlowa:
Poznań, Al. Marcinkowskiego 5.

Zakłady Przemysłowe w Starołęce pod Poznaniem.

Oddział I:

Mydła toaletowe
lecznicze i barskie.

Oddział III:

Lakiery olejne i spirytusowe.
Emalje, farby, pokosty.

Oddział II:

Proszek i mydło do prania „Blask”
Gliceryna
Mydło szare, techn. i medyc.

Oddział IV:

Środki desynfekcyjne
Lyzol, Kreolina i etc.

„Blask” Najlepsze i ekonomiczne mydła i proszki do prania „Blask”

Warszawska Fabryka Okuć Budowlanych i wyrobów metalowych

Inż. Popławski i Cербst

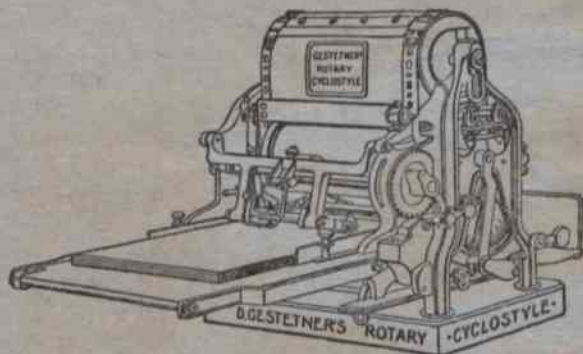
Sp. z ogr. odp.

Warszawa, ul. Czerniakowska 166

telefon 81-08 i 417-25

poleca okucia żelazne i mosiężne do drzwi i okien, zamki, paskwile bag-netsztangi i t. d.

Własna odlewnia metali.

NAJIDEALNIEJSZY SYSTEM ORGANIZACJI BIUR I KANCELARJI SAMORZĄDOWYCH

Łatwość obsługi,
oszczędność,
czystość,

bezwzględne zachowanie tajemnic urzędowych

ODBIJA NIEZALEŻNIE OD DRUKARNI I ZUPEŁNIE SAMODZIELNIE

Odezwy, cyrkularze, KOMUNIKATY,
skrypta, sprawozdania, STATYSTYKI

linjatury, statuty, wykresy, BUDŻETY,
rysunki, PLANY i rozmaite druki

Polska Spółka Maszyn do Powielania

SP. Z O. O.

Jedynе Przedstawicielstwo w Polsce Fabryk

D. Gestetner Ltd. London

Warszawa, ul. Niecała Nr. 3.

Adres telegr.: **GESTETNER-WARSZAWA, MEMENTO-WARSZAWA**

Telefony: 145-15 & 145-25.

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO.

PRENUMERATA KWARTALNA
10 ZŁOTYCH POLSKICH.
NUMER POJEDYNCZY 1 ZŁOTY.

KONTO CZEKOWE POCZT. KASY OSZCZ. № 1520.

ADMINISTRACJA „SAMORZĄDU”—
WARSZAWA, LESZCZYŃSKA 6.
TELEFON 301-93.
CZYNNE OD GODZINY 8 DO 3.
REDAKCJA—KOPERNIKA 30.
TELEFON 131-92 i 225-50.

Redakcja rękopisów nie zwraca.

OGŁOSZENIA ZWYKŁE ZA TEKSTEM
STRONA—200 ZŁ. POL. OGŁOSZENIA CYFROWE, ILLU-
STROWANE I W TEKŚCIE o 50 proc. DROŻEJ, OGŁO-
SZENIA ZWIĄZKÓW SAMORZĄDOWYCH DOSTAR-
CZONE BEZPOŚREDNIO DO ADMINISTRACJI o 25 proc.
TANIEJ. OGŁOSZENIA, NADESŁANE BEZ PODANIA
WYMIARU, DRUKUJE SIĘ NA 114 STRONY.

Kierownik Redakcji Aleksander Bogusławski.

Komitet Redakcyjny: Józef Bek, pos. Aleksander Bogusławski, Stefan Boguszewski, Wacław Gajewski,
Władysław Korsak, Joachim Wołoszynowski.

ROK VIII.

WARSZAWA, 19-go GRUDNIA 1926 R.

Nr. 51.

Najważniejsze zadania związków komunalnych

Obowiązujące ustawodawstwo, zwłaszcza zaś na terenie b. zaboru rosyjskiego, nie określa dokładnie zadań samorządu terytorjalnego w poszczególnych dziedzinach jego działalności, wskazanych w ustawach ustrojowych i nie rozgranicza tych zadań pomiędzy związki komunalne poszczególnych stopni. Wybór tych lub innych zadań, jak również tej lub innej formy wykonania tych zadań, pozostawiony jest więc przeważnie inicjatywie związków komunalnych.

Ten stan rzeczy nie powinien zasadniczo wywoływać żadnych obaw, jako że zgodny jest nawet z szeroko rozumianym pojęciem samorządu; praktyka nasza jednak wykazuje, że z jednej strony z powodu, iż organa związków komunalnych niezawsze mają dostateczne wyrobienie, z drugiej zaś strony ze względu na to, iż źródła dochodowe tych związków są naogół dość szczupłe, związki komunalne popełniają w swej działalności niejednokrotnie błędy, wydając swe dochody na wykonanie zadań mniejszej wagi, zaniedbując zaś zadania ważniejsze.

Z powodu braku dotychczas samorządu wojewódzkiego, jak również z tego powodu, że nie wszystkie związki komunalne rozumieją potrzebę koordynacji swej pracy z pracą sąsiednich związków, działalność samorządu nie przedstawia harmonijnej całości.

Sprawą nadania kierunku działalności samorządu i wskazania mu przynajmniej w ogólnej formie dróg, którymi powinien kroczyć, zajmuje się już od dłuższego czasu Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, jako władza, wykonująca ogólny nadzór nad działalnością samorządu. Ministerstwo zebrało już w tej sprawie obszernie materiały. Sądzę, że będzie z pożytkiem dla sprawy udostępnienie myśli, zawartych w tych materiałach, szerszemu ogółowi działaczy samorządowych, choćby już z tego względu, że dać może powód i materiał do dyskusji na temat aktualnych zagadnień samorządu i przyczynić się do skryształowania pewnych myśli i pojęć.

Mając dostęp do wspomnianych materiałów urzędowych i mając na widoku cel, o którym wyżej wspomniałem, rzucam poniżej szkic najważniejszych zadań, stojących przed naszym samorządem w poszczególnych dziedzinach jego gospodarki.

A. KOMUNIKACJA.

1. Zasady ogólne.

Gospodarka drogowa każdego związku komunalnego powinna być oparta na podstawie przemyślanego planu.

Opracowane przez poszczególne związki komunalne, danego powiatu plany w dziedzinie komunikacji powinny z jednej strony uwzględniać realizację miejscowego programu gospodarczego (np. ułatwienie dowozu artykułów rolnych do zakładów przetwórczych lub wywóz stamtąd) oraz wogóle potrzeby członków związku w zakresie komunikacji, z drugiej zaś strony nawiązywać do odnośnych planów zw. komunalnych sąsiednich powiatów i w każdym województwie stanowić—w szczególności, jeżeli chodzi o budowę dróg bitych—należycie powiązaną całość, ustaloną w porozumieniu z Okręgową Dyрекcją Robót Publicznych.

Realizacja omawianych planów powinna postępować według następujących etapów:

1) utrzymanie w stanie zdatnym do komunikacji wszystkich istniejących dróg (nie wyłączając i gruntowych).

2) doprowadzenie do zupełnego porządku istniejących dróg bitych (szosowych), przedewszystkiem zaś dróg wojewódzkich i powiatowych.

3) zamiana dróg gruntowych na szosowane i budowa nowych dróg.

Wskazówki co do sposobu pokrywania wydatków, związanych z budową i utrzymaniem dróg, zawiera okólnik Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Nr. 31 z dnia 13.III 1926 r. (Nr. SF. 1864/26).

1926/1231 1506

Nadmienić należy w tem miejscu, że maksymalne normy do jakich wedle tego okólnika obciążone być mogą opłatami drogowymi grunty, budynki oraz przemysł i handel, uznane naogół przez związki komunalne za niewystarczające i krępujące ich inicjatywę w zakresie administracji drogowej, zostaną prawdopodobnie w najbliższym czasie znacznie podwyższone; sprawa ta jest obecnie rozważana w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.

2. Budowa i utrzymanie dróg gminnych.

Budowa i utrzymanie dróg gminnych mogą być prowadzone w myśl przepisów art. 12 ustawy z dn. 10.XII 1920 r. (Dz. Ustaw Nr. 6 z 1921 r., poz. 32) przez wydział powiatowy na rachunek odnośnej gminy w ramach kredytów budżetowych tejże gminy.

Dotychczasowy, naogół niezadawalający, stan gospodarki drogowej gmin wiejskich i miasteczek wymaga wykorzystywania przez wydziały powiatowe tego uprawnienia. W każdym jednak razie za konieczną uznać należy opiekę na tem polu nad gminami ze strony powiatowych związków komunalnych w formie udzielania gminom pomocy fachowej przez techników i drogomistrzów powiatowych.

Obowiązki wymienionych pracowników powiatowego związku komunalnego streszczałyby się przede wszystkim w pomocy fachowej przy sporządzaniu gminnego preliminarza wydatków na cele drogowe i w wykonywaniu odnośnych robót.

Podkreślić również należy potrzebę racjonalnego wyzyskania szarwarku na drogach gminnych, przy pomocy którego w kraju wybitnie rolniczym, jakim jest Polska, można bardzo wiele zdziałać. Szarwark okaże się jednak bardzo ważnym środkiem do uporządkowania dróg gminnych dopiero wtedy, gdy zostanie zreformowana dotychczasowa prymitywna organizacja robót szarwarkowych; należy iść w kierunku oddawania pierwszeństwa świadczonemu na akord.

Należałoby również zachęcić gminy i gromady do tworzenia spółek drogowych, a to przede wszystkim w przypadkach budowy mostów względnie poszczególnych odcinków dróg gminnych.

3. Budowa i utrzymanie dróg przez powiatowy związek komunalny.

Względy oszczędnościowe przemawiają za zorganizowaniem jednorodnej gospodarki drogowej. Biorąc za podstawę obowiązujące ustawodawstwo, należy uznać za pożądane, aby powiatowe związki komunalne — zwłaszcza w b. zaborze rosyjskim — korzystały — jak to art. 11 ustawy drogowej przewiduje — z pomocy państwowej służby drogowej, co da oszczędności w wydatkach osobowych, oraz aby jedynie wyjątkowo, w razie istotnej potrzeby, utrzymywały niezbędny własny personel pomocniczy (technika, rysownika i t. p.).

4. Budowa i utrzymanie dróg, ulic i placów miejskich.

Zarządy miejskie powinny objąć planem gospodarczym na najbliższe lata przede wszystkim ustalenie planów regulacyjnych miasta i w związku z tem przeprowadzenie pomiarów; kredyt na te cele może być ewentualnie — ze względu na kosztowność odnośnych robót — rozłożony

na dłuższy okres czasu, na najbliższy zaś rok budżetowy należałoby przewidzieć kredyty przynajmniej na rozpoczęcie studjów w tym względzie.

Plany regulacyjne — czy to całych miast, czy też ich części, — powinny być opracowywane przez osoby zawodowo do tego przygotowane, a następnie badane i zatwierdzone przez organa właściwych władz państwowych. W tem miejscu należy zaznaczyć, że wogóle w swej działalności wszystkie związki komunalne, a przede wszystkim miasta, powinny opierać się na odpowiednim personelu technicznym.

Następnie planem gospodarczym należy objąć doprowadzenie do należytego stanu ulic i placów miejskich zarówno w śródmieściu, jak i na przedmieściach względnie peryferjach miasta. Przede wszystkim dążyć należy do zamiany ulic gruntowych na ulice o twardej nawierzchni.

Ze sprawą doprowadzenia do należytego stanu ulic miejskich łączy się ściśle sprawa zakładania chodników; sprawie tej powinny miasta poświęcić szczególną uwagę.

Rodzaj nawierzchni ulic i chodników, jaki ma być stosowany przez poszczególne związki komunalne, zależy od miejscowych warunków i sił finansowych tych związków.

B. SZKOLNICTWO, OŚWIATA I KULTURA.

5. Szkolnictwo powszechne.

a) Stosunek organów szkolnych do organów gminnych i do władz nadzorczych nad samorządem.

Dotychczasowy wzajemny stosunek samorządu terytorjalnego i samorządu szkolnego pozostawia wiele do życzenia; zwłaszcza na tle budżetowym powstają między niemi częstokroć tarcia. Dałoby się ich uniknąć, gdyby — zgodnie zresztą z obowiązującymi ustawami — stosunek ten uregulowany został na następujących zasadach:

Właściwy organ gminny (miejski), któremu w myśl art. 13 ustawy z dn. 17.II.1922 r. (Dz. Ustaw Nr. 18, poz. 143) rada szkolna przesyła projekt wydatków szkolnych w odnośnej gminie do uchwalenia, może w tych wydatkach wprowadzić zmiany, wynikające z konieczności dostosowania ich do całego budżetu gminy, o ile zmiany te nie będą w sprzeczności z odnośnymi obowiązkami gminy. O ile gmina nie uchwali budżetu szkolnego według projektu rady szkolnej, rada szkolna może przesłać opracowany przez siebie projekt budżetu bezpośredniej władzy nadzorczej nad gminą celem przymusowego wstawienia go do budżetu gminy. W razie, gdy bezpośrednia władza nadzorcza nad gminą, uznając za słuszne stanowisko gminy, nie uczyni zadość żądaniu rady szkolnej, odpowiednie zarządzenia na skutek zażalenia rady szkolnej wydaje bezpośrednio wyższa władza nadzorcza w stosunku do odnośnych gmin po uprzednim porozumieniu się z odpowiednim organem państwowej władzy szkolnej.

O ile władza nadzorcza przy badaniu budżetu gminy, a w szczególności wydatków na szkolnictwo, jako części tego budżetu, uzna za potrzebne zmniejszenie tych wydatków mimo, iż gmina uchwaliła bez zmiany projekt rady szkolnej, powinna zasięgnąć w tej sprawie opinii rady szkolnej.

W razie nieuwzględnienia przez władzę nadzorczą opinii rady szkolnej może rada szkolna wnieść zażalenie do

bezpośrednio wyższej władzy nadzorczej w stosunku do odnośnych gmin, które to zażalenie podlega załatwieniu w trybie wyżej wskazanym.

Ewentualne zażalenia wydziałów powiatowych na postępowanie powiatowych rad szkolnych, mogą być wnoszone do państwowych władz szkolnych II instancji, które zażalenia te rozstrzygają w porozumieniu z Wojewodą.

Wykonanie budżetu szkolnego może odbywać się w ten sposób, że na żądanie dozoru szkolnego zarząd gminy wypłacać będzie dozorcowi zaliczki na poczet kredytów budżetowych.

b) Obowiązki gmin w zakresie szkolnictwa powszechnego.

Do zadań gmin wiejskich i miejskich w zakresie szkolnictwa powszechnego należy obowiązek pokrywania świadczeń rzeczowych dla szkół powszechnych, wynikających z ustawy z dn. 17.II.1922 r. (Dz. Ustaw Nr. 18, poz. 144) i budowa lokali dla szkół i mieszkań dla nauczycieli.

Wobec tego, iż braki w dziedzinie lokali szkolnych są bardzo duże, a możliwość budowy tych lokali ze względu na brak kredytu długoterminowego — niezmiernie utrudniona, uznać należy za wskazane i możliwe budowanie w najbliższych latach jedynie budynków skromnych, odpowiadających pewnemu minimum wymaganych warunków.

Przy planowaniu budynków szkolnych powinna być zasięmana opinia fachowa państwowych lekarzy powiatowych co do warunków higienicznych, jakim te budynki powinny odpowiadać.

c) Współdziałanie pow. zw. kom. w budowie gmachów szkolnych.

Wobec zwolnienia Skarbu Państwa (ustawa z dnia 22.XII.1925 r., Dz. Ustaw Nr. 129, poz. 918) od poniesienia części kosztów budowy gmachów szkolnych sprawą tą powinni zainteresować się powiatowy związek komunalny.

Współpraca jego wyrażać się może przede wszystkim w inicjatywie w kierunku budowy publicznych szkół powszechnych, których budowa w oznaczonym okresie uznana zostanie przez władze szkolne za najpilniejszą, oraz w udzielaniu subsydjów, a to w związku z postanowieniem art. 34 ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

6. Przedszkola.

Oświatę przedszkolną zaliczać należałoby z reguły do zadań gminy. Gminy powinny więc zająć się zakładaniem przedszkoli, będących poważnym etapem na drodze do należytego rozwoju szkolnictwa powszechnego.

Powiatowy związek komunalny natomiast powinien zaliczyć do swych zadań w tej dziedzinie rozbudzenie inicjatywy gmin w kierunku zakładania przedszkoli, ustalenie zasad organizacji tych przedszkoli i w ogóle działalność instrukcyjną; powiatowy związek komunalny powinien udzielać nadto — w miarę możliwości — subwencji gminom lub nawet wziąć na siebie koszt osobowe utrzymania przedszkoli (co jest bardzo ważne z uwagi na prawo mianowania w tym przypadku sił kierowniczych przedszkoli). Koszta rzeczowe utrzymania przedszkoli z reguły ponosi gmina.

Wskazaniem jest, by związki komunalne angażowały personel wychowawczy do przedszkoli zśród absolwentek państwowych seminarjów dla ochraniarek, jako odpowiednio pod względem fachowym przygotowanych. (Państwowe seminarja dla ochraniarek znajdują się w Warszawie, Łodzi, Częstochowie, Poznaniu, Lwowie, Krakowie i Wilnie).

7. Oświata pozaszkolna.

Zwalczanie analfabetyzmu należałoby również zaliczyć do obowiązków gmin. Miałoby ono polegać na organizowaniu podczas zimy kursów dla analfabetów przy pomocy nauczycieli szkół powszechnych; w miastach poza kursami dla analfabetów należałoby prowadzić obowiązkowo wieczorowe kursy dokształcające dla młodzieży pracującej w rzemiośle, przemyśle i handlu, o ile młodzież ta nie uczęszcza do szkół zawodowych dokształcających, uwzględniających również dokształcanie ogólne.

Wszelkie inne formy szerzenia oświaty na wsi, jako to: urządzenie i prowadzenie bibliotek ruchomych, odczytów z przezroczami i kinematografem, należałoby z reguły zaliczać do obowiązków powiatowych związków komunalnych.

W miastach obowiązki we wspomnianej dziedzinie należeć powinny do tychże miast. Wskazaniem jest, aby miasta niewydzielone uzgadniały swą pracę na tem polu z pracą powiatowego związku komunalnego.

Należy uznać za pożądane, ażeby miasta — zwłaszcza większe — zajęły się zorganizowaniem wyświetlania filmów kinematograficznych, mających wartość kulturalno-oświatową i to przede wszystkim nadających się dla młodzieży szkolnej. Zadanie to mogą miasta spełniać bądź przez popieranie przedsiębiorstw prywatnych, wyświetlających tego rodzaju filmy, bądź też przez prowadzenie stosownych przedsiębiorstw kinematograficznych we własnym zarządzie, co — wobec potrzeby niewielkich stosunkowo nakładów — jest raczej wskazane.

W tym ostatnim przypadku kina powinny być prowadzone na takich samych zasadach, jak i inne przedsiębiorstwa miejskie (patrz niżej punkt 45), powinny zatem na równi z kinami prywatnymi opłacać podatek miejski przy obowiązującej jednak zasadzie niskich cen, udostępniających szerokim warstwom ludności korzystanie z kin. Celem utrzymania na niskim poziomie cen na bilety wejścia do takich kinematografów wskazaniem jest, aby miasta dążyły do zrzeszania się w celu zakładania własnych wypożyczalni filmów.

8. Szkolnictwo średnie ogólnokształcące.

Utrzymanie szkół średnich (gimnazjów i t. p.) przez związki komunalne należy uznać za niewskazane, a to wobec stosunkowo dużej ilości gimnazjów państwowych i prywatnych (co powoduje nadmiar inteligencji z ogólnym wykształceniem) i wobec pilniejszych zadań, spoczywających na wspomnianych związkach komunalnych, w szczególności w dziedzinie szkolnictwa zawodowego (na wsi szkoły rolnicze, w miastach większych — rzemieślnicze i kupieckie).

W związku z powyższym należałoby dążyć do zlikwidowania obecnie utrzymywanych przez związki komunalne szkół średnich, zwłaszcza szkół o małej frekwencji. Likwi-

dacja ta może być przeprowadzona także w drodze przekazywania szkół średnich Państwu względnie instytucjom społecznym. W każdym razie należy unikać zakładania nowych szkół średnich. Utrzymywanie w dalszym ciągu szkoły średniej przez zw. kom. może być uzasadnione jedynie specjalnymi lokalnymi warunkami (np. brak podobnych szkół w danej miejscowości względnie w pobliżu).

Związki komunalne mogłyby zatem w dziedzinie szkolnictwa średniego ponosić zasadniczo tylko te świadczenia, które wynikają ze specjalnych umów z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

9. *Kultura i sztuka.*

Gminy powinny przewidywać w miarę możliwości sumy: a) na konserwację znajdujących się na danym terytorjum ważniejszych zabytków sztuki i kultury, a przede wszystkim ruin zamków, kapliczek, krzyżów i figur przydrożnych, jak również na podtrzymanie starych i okazałych drzew, okalających tego rodzaju zabytki lub też drogi i trakty publiczne; b) na tworzenie i podtrzymywanie muzeów regionalnych; c) na popieranie teatrów ludowych, chórów i orkiestr.

C. ZDROWIE PUBLICZNE.

10. *Zakres działania związków komunalnych w dziedzinie administracji sanitarnej.*

Działalność związków komunalnych w dziedzinie administracji sanitarnej powinna obejmować:

1. *akcję zapobiegawczą*, polegającą na:

a) zaopatrywaniu ludności w wodę, zdatną do picia i potrzeb gospodarczych (studnie, wodociągi).

b) urządzaniu ścieków, usuwaniu nieczystości (kanalizacja, asenizacja),

c) utrzymywaniu łaźni, względnie kąpielisk,

d) zakładaniu i utrzymywaniu przychodni (przeciwalkoholowych i t. p.),

e) zakładaniu i utrzymywaniu rzeźni, hal i targowisk.

2. *akcję leczniczą*, wyrażającą się w:

a) zakładaniu i utrzymywaniu szpitali,

b) zapewnieniu ubogiej ludności pomocy lekarskiej i położniczej,

c) opiece nad psychicznie chorymi,

d) współdziałaniu samorządu w miarę potrzeby przy osiedlaniu się lekarzy i akuserek w tych miejscowościach, gdzie ich brak, a to celem udostępnienia ogółowi ludności pomocy lekarskiej i położniczej.

3. *bezpośrednie wykonawstwo w walce z chorobami zakaźnymi; przeprowadzanie szczepień ochronnych; udział w wykonywaniu nadzoru nad przestrzeganiem obowiązujących przepisów sanitarnych.*

Działalność związków komunalnych w trzech powyższych kierunkach powinna się rozwijać równolegle.

11. *Walka z chorobami zakaźnymi.*

Obowiązki związków komunalnych w walce z chorobami zakaźnymi (ustęp 3 punktu 10) powinny obejmować:

a) ustanawianie i utrzymywanie fachowych organów sanitarnych (lekarzy okręgowych i miejskich), powołanych do wykonywania pod kierunkiem władz państwowych nad-

zoru nad przestrzeganiem obowiązujących przepisów sanitarnych (t. zw. policja sanitarna) oraz bezpośredniego wykonawstwa w zwalczaniu chorób zakaźnych. W miarę potrzeby do pomocy lekarzom okręgowym, a zwłaszcza miejskim w miastach liczących ponad 15,000 ludności, powinien być przydzielony fachowy personel pomocniczy (dezynfektorzy, względnie t. zw. dozorczy sanitarni). (Patrz niżej: organizacja samorządowej służby zdrowia).

b) Ponadto w myśl ustawy z dnia 25 lipca 1919 r. w przedmiocie zwalczania chorób zakaźnych oraz innych chorób, występujących nagminnie (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 402) związki komunalne obowiązane są do zakładania i utrzymywania na żądanie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych koniecznych dla walki z chorobami zakaźnymi zakładów sanitarnych i leczniczych (szpitali dla chorych zakaźnych, domów izolacyjnych i zakładów dezynfekcyjnych). Obowiązek ten z natury rzeczy powinien spoczywać na powiatowych związkach komunalnych i miastach, liczących więcej, niż 25,000 ludności,

c) Na związkach komunalnych ciąży dalej obowiązek przeprowadzenia przymusowego szczepienia ochronnego przeciwko ospie. W myśl ustawy z dnia 25 lutego 1926 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 28, poz. 167) wydatki, z tem związane, obciążają gminy miejskie wydzielone oraz powiatowe związki komunalne z możliwością przerzucenia tych wydatków na dotyczące gminy. Niefachowego pomocniczego personelu oraz pomieszczenia z odpowiednim oświetleniem i opałem dostarcza gmina, na której obszarze szczepienie się odbywa.

d) W końcu w budżetach powiatowych związków komunalnych, względnie miast, wydzielonych z powiatów, należy przewidywać kwoty na przeprowadzanie w miarę potrzeby innych szczepień ochronnych, poza szczepieniami przeciwko ospie.

12. *Organizacja samorządowej służby zdrowia.*

a) Stosunek służby zdrowia samorządowej do państwowej.

Organizacją samorządowej służby zdrowia oraz kierownictwem samorządowej akcji sanitarnej w powiecie powinien się zająć powiatowy związek komunalny.

Ustanawianie dla tego celu przez sejmik względnie wydział powiatowy specjalnych referentów sanitarnych uznać należy za zbędne i niewskazane ze względu na konieczność zmniejszenia do minimum wydatków administracyjnych. Referentami sanitarnymi sejmików względnie wydziałów powiatowych i kierownikami podejmowanej przez niego akcji sanitarnej w powiecie powinni być lekarze powiatowi. Obowiązek ten powinien być na nich włożony ze strony władz państwowych. Pozwoliłoby to na skupienie całej akcji sanitarnej w powiecie w jednych rękach i odpowiednie wyzyskanie dla celów państwowych aparatu komunalnej służby zdrowia, a z drugiej strony przyczyniłoby się do zmniejszenia wydatków administracyjnych powiatowego związku komunalnego. Wynagrodzenie dodatkowe, wypłacane lekarzom powiatowym przez powiatowe związki komunalne za czynności związane z prowadzeniem samorządowego referatu sanitarnego, powinno być uzależnione od faktycznie oddawanych samorządowi przez lekarza powiatowego usług.

W tem miejscu należy jednakże zaznaczyć, że Ministerstwo Spraw Wewnętrznych stoi na stanowisku, iż wynagrodzenie, wypłacane przez związki komunalne funkcjonarjuszom państwowym za ich dodatkową pracę na rzecz tychże związków nie może przekraczać 50% uposażenia tychże funkcjonarjuszów, pobieranego z kasy państwowej.

b) Komunalni lekarze okręgowi.

Za celowe uznać należy oparcie komunalnej służby zdrowia na instytucji lekarzy okręgowych. Lekarze ci powinni być osadzeni w poszczególnych miasteczkach lub osadach w powiecie celem obsługiwanego sąsiednich gmin. Liczba lekarzy okręgowych powinna być uzależniona od liczby mieszkańców i obszaru powiatu (może wynosić od 2 — 5). W zasadzie 1 lekarz okręgowy powinien przypadać na 25.000 ludności. Do czasu jednak poprawy sytuacji finansowej związków komunalnych liczba lekarzy okręgowych może być mniejsza, o ileby utrzymanie przez związek komunalny większej liczby lekarzy miało się odbić ujemnie na wydatkach rzeczowych na cele sanitarne.

Teren działalności lekarzy okręgowych powinien być ściśle oznaczony i w tym celu powiat powinien być podzielony terytorjalnie na okręgi.

Do obowiązków lekarza okręgowego powinno należeć:

- a) wykonywanie czynności, określonych w punkcie 10,
- b) nadzór nad stanem higieny w szkołach powszechnych, pełnienie w nich czynności lekarza szkolnego,
- c) opieka lekarska nad komunalnymi zakładami opiekuńczymi,
- d) nadzór nad czynnościami akuserek gminnych,
- e) udzielanie pomocy lekarskiej ubogim chorym na podstawie zaświadczeń, wydawanych przez właściwy zarząd gminny.

Ponadto w miarę posiadanych specjalnych kwalifikacji lekarze okręgowi powinni być powoływani do prowadzenia przychodni komunalnych.

Lekarzy okręgowych powinien utrzymywać powiatowy związek komunalny; uposażenie ich — ze względu na to, iż mogą oni również wykonywać praktykę prywatną, — mogłoby się wahać w granicach od XI do IX grupy uposażenia funkcjonarjuszów państwowych.

Za udzielanie pomocy lekarskiej ubogim chorym lekarze okręgowi mogą otrzymywać niezależnie od powyższego stałego wynagrodzenia wynagrodzenie dodatkowe od właściwych gmin według taksy, ustalonej przez powiatowy związek komunalny, przyczem rzeczą wojewody byłoby czuwać nad tem, aby te taksy na terenie województwa były o ile możności równomierne.

Miasta liczące ponad 15.000 mieszkańców powinny utrzymywać własnych lekarzy miejskich (sanitarnych). Lekarze ci (o ile jest ich więcej, niż jeden) powinni być podporządkowani jednemu naczelnemu lekarzowi miejskiemu. W miastach mniejszych lekarz okręgowy ustanowiony dla kilku gmin, mógłby wykonywać równocześnie obowiązki lekarza miejskiego, za co miasto na podstawie porozumienia z powiatowym zw. kom. przyczyniłoby się w odpowiednim stopniu do wydatków powiatowego związku komunalnego, związanych z utrzymaniem tegoż lekarza.

Obowiązki miejskich lekarzy sanitarnych powinny być analogiczne do obowiązków lekarzy okręgowych. W miarę potrzeby oraz w granicach posiadanych przez miasto

funduszków powinien być przydzielany do lekarzy miejskich pomocniczy personel sanitarny (dozorcy sanitarni).

c) Służba akuszeryjna.

Do obowiązków związków komunalnych zaliczyć należy również zorganizowanie służby akuszeryjnej. Odnosne koszty obciążać powinny gminy wiejskie względnie miejskie.

Organizacja służby akuszeryjnej powinna być przeprowadzona w ten sposób, że przynajmniej w każdej gminie wielowioskowej (b. zab. ros.), względnie na kilka gmin jednowioskowych (b. zabór austr. i pruski) powinna przypadać jedna akuszka.

Celem jednolitego i należytego zorganizowania służby akuszeryjnej wskazanem jest, aby organizowaniem tej służby zajmowały się powiatowe związki komunalne.

W związku z tem akuszki powinny być przyjmowane na służbę przez powiatowy związek komunalny i pobierać z jego kasy uposażenie z tem, że gminy zwracałyby powiatowemu związkowi komunalnemu zarówno koszty utrzymania akuszek, jak i koszty ich wyszkolenia.

Pobory akuszek powinny być ustalane w takiej wysokości, aby miały charakter jedynie premij, wypłacanych celem zachęcenia tychże do osiedlania się na wsi, względnie w miasteczku.

W stosunku do ubogiej ludności należałoby akuszki zobowiązać do spełniania posług bezpłatnie, na podstawie stosownych zaświadczeń zarządu gminnego.

Przepisy, normujące szczegółowo obowiązki komunalnej służby zdrowia i kwalifikacje, jakie powinien posiadać personel tej służby, powinno wydać Ministerstwo Spraw Wewnętrznych na podstawie art. 4 zasadniczej ustawy sanitarnej (Dz. Pr. P. P. Nr. 63, poz. 371 ex 1919).

13. Dostarczanie zdrowej wody do picia.

Na gminie ciąży obowiązek czuwania nad tem, aby ludność zaopatrzona była w zdrową wodę do picia.

Dla gmin miejskich wynika z tego obowiązek pobudowania dostatecznej liczby publicznych studzien. W tem miejscu zwrócić należy uwagę na pożyteczną akcję Zrzeszenia Samorządów Powiatowych, rozwiniętą w celu umożliwienia związkom komunalnym budowy studzien artezyjskich, przy rozłożeniu kosztów tej budowy na 2 lata. Zrzeszenie weszło mianowicie w porozumienie z pierwszorzędnymi firmami wiertniczymi i uzyskało od nich dogodne warunki w postaci dwuletniego bezpłatnego kredytu dla związków komunalnych, budujących studnie artezyjskie za pośrednictwem Zrzeszenia.

Tą akcją Zrzeszenia powinny się zainteresować przede wszystkim te gminy miejskie, którym środki finansowe nie pozwalają na budowę wodociągów, dla których jednakże prymitywne studnie kopane są niewystarczające.

Inne natomiast gminy miejskie, zwłaszcza zaś gminy większe, które posiadają odpowiednie warunki techniczne i finansowe, powinny dążyć do zaprowadzenia wodociągów. Zauważyć przytem należy, iż przedsiębiorstwa wodociągowe powinny pokrywać koszty eksploatacji wody, jak również zapewnić możliwość renowacji nieruchomości i wszystkich innych urządzeń oraz minimalnego oprocentowania kapitału zakładowego, pozatem zaś nie powinny przynosić innych dochodów.

Gminy wiejskie wielowioskowe obowiązane są również do budowy odpowiednich studzien publicznych w osadach miejskich, należących do tych gmin.

Po wsiach należy propagować między ludnością urządzanie racjonalnych, gwarantujących zdrową wodę, studzien odpowiednio ocementowanych i zamykanych. Za najwłaściwsze należy uznać studnie pobudowane z kręgów betonowych i zaopatrzone w pompy.

Obowiązek propagandy racjonalnej budowy studzien powinien spoczywać na powiatowych związkach komunalnych. Za najwłaściwszy sposób pomocy w tej dziedzinie uznaje się prowadzenie przez powiatowe związki komunalne (o ile warunki na to pozwolą) wytwórni kręgów betonowych, które byłyby mieszkańcom wsi dostarczane po cenie kosztów i ew. na raty.

14. Kąpieliska gminne.

Z uwagi na konieczność szerzenia higieny ludowej jest wskazane zakładanie i prowadzenie kąpielisk gminnych, a w miarę możliwości i wioskowych (parowe łaźnie, natryski i t. p.). W warunkach dzisiejszych należy tego wymagać przynajmniej w miastach i większych osadach.

W kosztach zakładania kąpielisk powinien uczestniczyć również powiatowy związek komunalny w formie pożyczek i w wyjątkowych wypadkach — subsydjów.

Gminy posiadające własne wzgl. prywatne kąpieliska powinny zapewnić kąpiele przymusowe dla dzieci szkół powszechnych za minimalną opłatą (dla biednych darmo) i porozumieć się z władzami szkolnymi co do praktycznego zorganizowania tej akcji.

15. Kanalizacja i asenizacja, ochrona czystości powietrza.

Palącą kwestją w dziedzinie zdrowia publicznego jest zaprowadzenie właściwej kanalizacji, która, przeciwdziałając zanieczyszczeniu wody i gleby, jest ważnym czynnikiem w zwalczaniu szerzenia się chorób. Zadanie to spoczywa na gminach i polega przede wszystkim na odpowiednim urządzaniu i oczyszczaniu (dezynfekcja przy pomocy wapna) ścieków, osuszaniu i zarównywaniu kałuż, dołów i kanałów, w których gromadzi się woda stojąca.

Miasta większe powinny urządzać — o ile tylko środki na to pozwolą — kanalizację krytą.

Zarządy gminne powinny także — zarówno przy wydawaniu pozwoleń na budowę domów, jak i przy inspekcjach sanitarno-budowlanych — czuwać nad tem, by w każdym domu były należycie urządzone cementowe doły ustępowe, gwarantujące nieprzenikanie zawartości tychże do ziemi, oraz — ażeby doły te były należycie oczyszczane.

Celem ochrony czystości powietrza dla zabezpieczenia mieszkańców przed chorobami zakaźnymi należy zwracać uwagę na należyte skrapianie ulic i placów publicznych.

16. Lecznictwo.

Należy przyjąć jako zasadę, iż w każdym powiecie powinien znajdować się szpital ogólny oraz przynajmniej jeden szpital wraz z odnośnymi urządzeniami (kamera dezynfekcyjna, dom izolacyjny) dla chorób zakaźnych. Obowiązek utrzymywania szpitali powszechnych — o ile niema w powiecie szpitala prywatnego (fundacyjnego) — spoczywa na powiatowym związku komunalnym. Miasta,

wydzielone z powiatowych związków komunalnych, powinny z reguły prowadzić szpitale wspólnie z odnośnymi powiatowymi związkami komunalnymi. Własne szpitale mogłyby być jedynie w dużych miastach. Racjonalna gospodarka szpitali jest możliwa dopiero przy szpitalach co najmniej 60-łóżkowych. Należałoby przeto dążyć, aby w miarę możliwości szpitale posiadały te rozmiary. Oczywiście jednakże w poszczególnych przypadkach mogą warunki i potrzeby miejscowe (np. zbyt duże przestrzenie przy braku dogodnej komunikacji) uzasadniać wyjątkowo potrzebę tworzenia szpitali mniejszych przy większej za to ich liczbie.

Obowiązkowi utrzymywania szpitali nie mają obecnie pow. związki komunalne w b. dzielnicy austriackiej, a to wobec istniejącej tam odrębnej organizacji szpitalnictwa.

Gminy wiejskie i miasta niewydzielone nie powinny w zasadzie utrzymywać własnych szpitali.

W związku z powyższym należałoby dążyć do przejęcia przez powiatowe zw. kom., istniejących ewentualnie szpitali gminnych względnie utrzymywanych przez miasta niewydzielone.

Szpitalne specjalne (dla umysłowo chorych) z natury rzeczy nie mogą być prowadzone przez poszczególne powiatowe związki komunalne wzgl. gminy miejskie. Aż do czasu wprowadzenia w życie samorządu wojewódzkiego, na który przejdzie obowiązek utrzymywania tych szpitali, mogłyby one być utrzymywane przez związki celowe powiatowych związków komunalnych i ew. miast wydzielonych z powiatów.

Taksa szpitalna powinna być ustalana przy uwzględnieniu zasady samowystarczalności szpitali. W budżecie związku komunalnego należy wszakże przewidzieć pewien kredyt (np. w wysokości około 40% wydatków szpitala) na pokrycie kosztów nieściągalnych.

O ile chodzi o szpitale dla chorób zakaźnych, to kredyt ten powinien być większy, a to z uwagi chociażby na przymus leczenia w tych szpitalach.

Stosownie do ustawy z dn. 29 marca 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 214) gminy powinny w budżetach swoich przewidywać wydatek na pokrycie kosztów leczenia ubogich chorych.

Ponieważ od należytego wypełniania przez gminy obowiązku zwrotu kosztów leczenia w szpitalach za ich ubogich chorych zależy w dużym stopniu odpowiednie funkcjonowanie szpitali, powinny również same gminy poczynać się do tego obowiązku, jak również powinny właściwe władze czuwać nad terminowym jego wykonaniem.

17. Rzeźnie i targowice.

Urządzanie i prowadzenie rzeźni i targowic dla zaopatrzenia miejscowej ludności w mięso należy do obowiązków gminy (miejskiej i wiejskiej w osadach).

Każde miasto powinno zatem dążyć do pobudowania wzgl. należytej rozbudowy i utrzymania własnych rzeźni. Obowiązek ten spoczywa również na gminach wiejskich w odniesieniu do większych osad.

Targowice w miarę możliwości powinny być urządzone łącznie z rzeźniami, przyczem należy je ogrodzić i zaopatrzyć w studnie oraz ustępy.

Przy budowie i przebudowie rzeźni należy w każdym poszczególnym przypadku uwzględniać wymogi właściwej

władzy co do warunków, jakim pod względem zdrowotnym powinna rzeźnia odpowiadać.

Służbę weterynaryjną w rzeźniach i na targowicy powinni z reguły pełnić lekarze weterynarii, a tylko w wyjątkowych warunkach możnaby poruczać sprawowanie tych funkcji badaczom mięsa i felczerom weterynaryjnym (organizacja służby wet. patrz niżej punkt 36).

W gm. nych wiejskich, nie posiadających rzeźni, należy utrzymywać gminnych badaczy mięsa, których obowiązkiem byłoby badanie mięsa bitego na terenie gminy zarówno na sprzedaż, jak i na użytek własny. Sposób wynagrodzenia tych badaczy powinien być uregulowany bądź w formie opłat, pobieranych od osób zainteresowanych w stawkach ustalonych zgóry przez organ uchwalający gminy, bądź w formie poborów z kasy gminnej (opłaty za oględziny szłyby w takim razie na rzecz gminy), co należy uważać za racjonalniejsze.

Wyszkoleniem badaczy mięsa z pośród mieszkańców gminy powinien zająć się powiatowy związek komunalny

18. Inne kierunki samorządowej akcji sanitarnej.

Z pośród innych kierunków sanitarnej działalności związków komunalnych należy podkreślić konieczność przewidywania w budżetach powiatowych związków komunalnych oraz miast wydzielonych kredytów na walkę z gruźlicą i jaglicą.

D. APROWIZACJA.

19. Zadania gmin miejskich w zakresie aprowizacji.

Jednym z bardzo ważnych zadań, jakie mają do spełnienia przedewszystkiem większe miasta, zwłaszcza zaś w ośrodkach przemysłowych, jest zapewnienie i ułatwienie mieszkańcom możliwości nabycia tanich i zdrowych artykułów pierwszej potrzeby. Zadanie to omówione jest częściowo również w innych działach gospodarki komunalnej (patrz np. „Przedsiębiorstwa i majątek komunalny”, „Rzeźnie i targowice”).

W szczególności miasta te powinny dążyć do zapewnienia swym mieszkańcom możliwości nabywania po cenach przystępnych i w dobrym gatunku przedewszystkiem: chleba, mleka, mięsa i opału. Nadto powinny one roztaczać opiekę nad jakością i cenami innych artykułów spożywczych, dostarczanych ludności, zwłaszcza zaś takich artykułów masowego spożycia i zużycia, jak sól i nafta.

20. Formy działalności gmin miejskich w zakresie aprowizacji.

Do osiągnięcia powyższego celu miasta powinny dążyć przez:

1) budowę własnych nowoczesnych piekarni, popiekanie budowy piekarni spółdzielczych, nadzór nad piekarniami prywatnymi w gminie,

2) organizację miejskich stacyj mlecznych, zaopatrywanych w mleko dostarczane z komunalnych gospodarstw rolnych, albo też nabywane bezpośrednio od producentów lub ich organizacji,

3) budowę rzeźni, chłodni, organizację dowozu mięsa, urządzenie targowisk i jatek miejskich,

4) organizowanie zaopatrzenia ludności w węgiel i drzewo opałowe, ew. przez tworzenie własnych składów węgla i drzewa,

5) badanie dostarczanych ludności środków spożywczych pod względem zdrowotnym i gatunkowości,

6) czuwanie w granicach przysługujących im uprawnień nad wysokością cen artykułów pierwszej potrzeby.

W celu ułatwienia sprzedaży i kupna artykułów spożywczych codziennego użytku, jakoteż umożliwienia sobie kontroli, określonej wyżej w punktach 5 i 6, powinny miasta urządzać hale targowe, przeznaczone do handlu temi artykułami.

Poza chłodniami dla mięsa powinny większe miasta budować również składy — chłodnie dla innych łatwo psujących się artykułów, jak np. słoniny, jaj i t. p.

E. OPIEKA SPOŁECZNA.

21. Zadania gmin wiejskich i miast niewydzielonych w zakresie opieki społecznej.

Gminy wiejskie i miasta niewydzielone sprawują opiekę pozazakładową w myśl art. 5 punkt a) w ramach art. 3 ustawy o opiece społecznej z dn. 16.VIII.1923 r. (Dz. Ust. Nr. 92, poz. 726), w szczególności:

1) ponoszą koszty opieki indywidualnej w obcych zakładach opiekuńczych;

2) udzielają potrzebującym pomocy stałych miesięcznych zapomóg;

3) udzielają jednorazowych zapomóg doraźnych i pokrywają koszty pogrzebów.

Magistraty miast niewydzielonych powinny poza tem subwencjonować prywatne instytucje opiekuńcze oraz prowadzić opiekuńczą akcję zapobiegawczą (patrz ustęp 3 następnego punktu).

22. Zadania miast wydzielonych w zakresie opieki społecznej.

Magistraty miast wydzielonych prowadzą opiekę zakładową, pozazakładową i zapobiegawczą (art. 5, art. 3 i art. 2 ustawy) w szczególności:

1) prowadzą własne zakłady opiekuńcze,

2) pokrywają koszty opieki indywidualnej w obcych zakładach opiekuńczych względnie udzielają subwencji tym zakładom, między innymi zakładom fundacyjnym, znajdującym się na terenie miasta.

3) sprawują opiekę zapobiegawczą, t. j.:

a) utrzymują stację opieki nad matką i dzieckiem,

b) utrzymują dla młodzieży szkolnej kolonie letnie wypoczynkowe, lecznicze i półkolonie.

23. Zadania w zakresie opieki społ. pow. zw. kom.

Powiatowe związki komunalne sprawują opiekę zakładową oraz uzupełniają opiekę gmin wiejskich i miast niewydzielonych (art. 5 i 2 ustawy); w szczególności:

1) prowadzą i finansują własne zakłady opiekuńcze,

2) subwencjonują obce zakłady opiekuńcze, między innymi zakłady fundacyjne znajdujące się na ich terenie,

3) nadzorują i kontrolują opiekuńcze zakłady gminne, oraz fundacyjne, zarządzane przez gminy,

4) przychodzą z pomocą materialną gminom wiejskim i miastom niewydzielonym, nie mogącym własnymi

środkami podolać obowiązkowi opiekuńczym (art. 5 punkt b) ustawy).

Za nieekonomiczne i niewskazane uważać należy prowadzenie sierocińców i przytułków przez gminy wiejskie i miasta niewydzielone. W związku z powyższym należałoby dążyć do przejścia gminnych sierocińców i przytułków przez powiatowe związki komunalne.

24. Inwestycje w zakresie opieki społecznej.

Wydatki inwestycyjne na cele opieki społecznej, a mianowicie wydatki na budowę nowych zakładów opiekuńczych (nie zaś na remont istniejących zakładów lub ulepszenie urządzeń zakładowych) nie powinny być z reguły podejmowane samodzielnie siłami finansowymi jednego tylko związku komunalnego, lecz wspólnym wysiłkiem zainteresowanych związków. Nie odnosi się to do wielkich miast, w szczególności do miast, liczących powyżej 100,000 ludności.

Uznać należy za celowe, aby nowobudowane zakłady opiekuńcze przeznaczane były dla całego obszaru województwa, aby zatem budowa była prowadzona wspólnym wysiłkiem powiatowych związków komunalnych i miast wydzielonych położonych na terenie województwa.

Z tego też względu jest rzeczą konieczną, ażeby związki komunalne poszczególnych województw porozumiały się co do tego (najlepiej przy sposobności zjazdów wojewódzkich), jakie zakłady opiekuńcze i w jakich rozmiarach są najpilniej potrzebne na terenie danego województwa i ażeby przez coroczne wstawianie do budżetów stosownych kwot przez powiatowe związki komunalne i miasta wydzielone stworzyć potrzebny kapitał i przystąpić do budowy.

Wśród potrzeb inwestycyjnych w zakresie opieki społecznej ważnością swoją w chwili obecnej na pierwszy plan wysuwa się potrzeba organizacji zakładów specjalnych dla dzieci (nieuleczalnie chorych, kalek, gruźlicznych, niedorozwiniętych). Nadmienić w tem miejscu należy, że Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej zamierza w miarę rozporządzalnych kredytów przychodzić z pomocą związkom komunalnym w akcji inwestycyjnej na cele opieki społecznej, zorganizowanej na powyższych zasadach.

Co do istniejących już obecnie komunalnych zakładów opieki społecznej — należy dążyć do tego, aby się one znajdowały w odpowiednich pomieszczeniach. Dotyczy to szczególnie przytułków dla starców na obszarze b. dzielnicy rosyjskiej, które są w większości przypadków przytułkami żebraków; należałoby je odpowiednio urządzić i przekształcić na domy pracy.

F. POPIERANIE ROLNICTWA.

25. Główne zadania w zakresie popierania rolnictwa.

Opieka nad rolnictwem i popieranie jego, szczególnie w tych częściach Rzeczypospolitej, w których niema zorganizowanych Izb Rolniczych, ciąży do czasu powołania do życia samorządu wojewódzkiego z natury rzeczy na powiatowych związkach komunalnych. Na pierwszy plan w tej dziedzinie wysuwają się sprawy meljoracji rolnych, ludowego szkolnictwa rolniczego i współpraca z organizacjami społeczno-rolniczymi w zakresie podniesienia techniki gospodarstwa wiejskiego.

26. Meljoracje.

Meljoracje rolne są nieodzownym warunkiem podniesienia wydajności roli i chowu zwierząt gospodarskich. Akcja w zakresie unormowania stosunków wilgotności gleby powinna być poprzedzona lub iść równoległe z pracą kulturalno-oświatową w tym kierunku.

Powiatowe związki komunalne powinny opracować program meljoracji swojego obszaru i stopniowo go realizować. Program meljoracyjny powiatu powinien obejmować przede wszystkim realizację prac podstawowych, zapewniających odpływ wód, o ile dla wykonania meljoracji rolnych (drenowanie, osuszanie rowami, meljoracje torfowisk) dokonanie prac podstawowych jest konieczne, jako też zabezpieczenie gruntów od szkodliwego działania wód.

Ustanawiając kolejność poczynań w zakresie meljoracji, powiatowe związki komunalne powinny ze względu na obecny brak kapitału przyjąć jako zasadę, że należy w pierw dokonać tego:

- a) co ze względu na interes publiczny jest najniezbędniejsze;
- b) co przysparza ludności najwięcej pożytku;
- c) co przy rozporządzalnych środkach finansowych da najkorzystniejszy wynik.

Dla wykonania meljoracji, nie dających się zrealizować na obszarze jednego powiatu lub przerastających siły poszczególnych związków komunalnych, winny one łączyć się w specjalne związki lub przystępować w charakterze członków do spółek wodnych.

Niejednokrotnie może okazać się nieodzownem, aby samorząd przeprowadził na własny rachunek studia hydrotechniczne, a więc dokonał zdjęcia terenu i sporządził kosztorys.

Możliwość realizowania przedsięwzięć meljoracyjnych została obecnie znacznie ułatwiona skutkiem wejścia w życie ustawy z dnia 22 lipca 1925 r. o państwowym funduszu kredytu na meljoracje rolne (Dz. U. R. P. Nr. 88, poz. 609). Z funduszu tego mogą również otrzymywać pożyczki wsie i gminy, a także powiatowe związki komunalne, użytkujące tereny rolne. Ponieważ pierwszeństwo do otrzymania pożyczek z tego funduszu przysługuje spółkom wodnym — powiatowe związki komunalne powinny prowadzić propagandę w kierunku zakładania tych spółek i udzielać finansowej pomocy powstającym spółkom wodnym.

Powiatowe związki komunalne powinny czuwać nad tem, by gminy, otrzymujące z tego funduszu pożyczki, wstawiały do swych budżetów na ich spłatę odpowiednie sumy.

Powiatowe związki komunalne województw: warszawskiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego, białostockiego, nowogródzkiego, poleskiego, wileńskiego i wołyńskiego — powinny ponadto uwzględnić obowiązki, jakie pod względem meljoracji publicznych nakłada na nie ustawa o popieraniu publicznych przedsięwzięć meljoracyjnych z dnia 26.X.1921 r. (Dz. Ustaw Nr. 91, poz. 671) w brzmieniu noweli z dn. 23.VI.1925 r. (Dz. Ustaw Nr. 75, poz. 524).

27. *Komasacja.*

Pożądanem jest współdziałanie związków komunalnych z władzami państwowymi w dziedzinie scalenia gruntów.

28. *Zalesianie nieużytków.*

Powiatowe związki komunalne powinny prowadzić akcję w kierunku zalesiania nieużytków, położonych na terenie powiatu. Mogą one podejmować tę akcję już to we własnym zarządzie, już to wspomagając inicjatywę prywatną przez dostarczenie sadzonek bezpłatnie lub po cenie kosztu. Akcja ta powinna być prowadzona pod kierownictwem podległych Ministerstwu Rolnictwa fachowych organów ochrony lasów.

29. *Szkoły rolnicze.*

Wobec stosunkowo dużej ilości ludowych szkół rolniczych w niektórych okolicach i niewspółmiernie małej frekwencji uczniów w wielu szkołach, należałoby narazie zaniechać zakładania nowych szkół. Utrzymanie w dzisiejszych warunkach ludowych szkół rolniczych w każdym powiecie jest niewskazane. Jeżeli natomiast kilka powiatów sąsiednich szkoły rolniczej nie posiada, powinny one przyczynić się do utrzymania szkoły w jednym z dalszych powiatów bez względu na to, czy szkoła ta jest komunalna, czy utrzymywana przez organizację społeczną. W razie konieczności założenia nowej szkoły, gdy specjalne warunki gospodarcze wymagają założenia szkoły odpowiedniego typu, w szczególności szkoły odpowiadającej warunkom miejscowym kilku sąsiednich związków komunalnych (rolniczej, ogrodniczej, hodowlanej, rybackiej i t. p.), związki te powinny łączyć się w celach budowy takiej szkoły w związek celowy.

Przy zakładaniu nowych szkół należy brać pod uwagę ogólną sieć tych szkół. Wydatki inwestycyjne na budowę szkół rolniczych powinny być przewidywane w budżetach pow. zw. kom. po upewnieniu się, że Min. Rolnictwa i Dóbr Państwowych przyzna wypływające z ustawy z dnia 9 lipca 1920 r. o ludowych szkołach rolniczych (Dz. Ustaw R. P. Nr. 62, poz. 398) kredyty i zasiłki. W powiatach, w których są prywatne ludowe szkoły rolnicze, a niema szkół komunalnych, byłoby wielce celowym, aby związki komunalne w miarę możliwości i potrzeby udzielały tym szkołom zasiłków, a w granicach możliwości, dla zachęcania do uczęszczania do tych szkół, także stypendjów niezamożnym uczniom.

30. *Rolnicza oświata pozaszkolna.*

Czynności z dziedziny rolniczej oświaty pozaszkolnej nie powinny być podejmowane przez związki komunalne we własnym zarządzie. Zadanie to, wymagające stałego zawodowego kierownictwa i programu dla znaczniejszych terytorjów, nie pokrywających się z granicami podziału administracyjnego, mogą być spełniane lepiej przez organizacje społeczno-rolnicze. Dla pobudzenia w tym kierunku inicjatywy prywatnej organizacji społeczno-rolniczych powinien samorząd udzielać tym organizacjom poparcia materialnego. Poparcie to mogłoby się wyrażać głównie w pomocy na utrzymanie ogólnego personelu instruktor-

skiego oraz specjalistów, na prowadzenie prac doświadczalnych, urządzenie kursów, na nagrody na pokazach i wystawach.

W zakresie doświadczalnictwa samorząd powinien wspierać wyłącznie prace ściśle doświadczalne, nieodzowne dla kultury rolniczej i tylko takie, które mieć mogą znaczenie dla szerszych warstw rolników, a nie mogą być podjęte bez udzielenia zasiłku.

31. *Ulepszenie systemu obrotu zbożem.*

Dla uzdrowienia handlu zbożem powinny pow. związki komunalne dbać o rozwój sieci elewatorów i w tym celu powinny przede wszystkim popierać inicjatywę odnośnych organizacji społecznych względnie instytucyj.

32. *Ułatwianie rolnikom nabywania nawozów sztucznych.*

Do podniesienia kultury rolnej przyczynić się może w dużym stopniu używanie przez rolników nawozów sztucznych. Związki komunalne zwłaszcza powiatowe, powinny się zająć zorganizowaniem i ułatwianiem nabywania przez drobnych rolników nawozów sztucznych, o ile oczywiście sprawą tą nie zajmują się w dostatecznym stopniu organizacje społeczne i instytucje fachowe. Sprawa ta została rozwinięta w okólniku Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 4 sierpnia 1926 r. Nr. SF. 5654/26.

33. *Fermy rolne.*

Nie jest wskazanem, aby powiatowe związki komunalne prowadziły na własny rachunek fermy powiatowe pokazowe ogniska kultury rolniczej, zakłady doświadczalne i tym podobne przedsięwzięcia, a tembardziej gospodarstwa dochodowe. Z tego względu powiatowe związki komunalne nie powinnyby tworzyć w przyszłości nowych zakładów tego typu. Wyjątek mógłby być czyniony dla szkółek drzew zarówno owocowych, jak i dzikich, w szczególności drzew i krzewów, przeznaczonych dla odstępowania ludności do sadów, wysadzania dróg drzewami i zalesiania nieużytków.

Zasadniczo należy uznać za zbędne również utrzymywanie przez powiatowe związki komunalne instruktorów rolnych. Działalność propagandowa w zakresie popierania rolnictwa i hodowli powinna być pozostawiona organizacjom społeczno-rolniczym. Współdziałanie powiatowych związków samorządowych z organizacjami społeczno-rolniczymi w zakresie rolnictwa i hodowli powinno polegać przede wszystkim na udzielaniu tym organizacjom pomocy materialnej.

34. *Popieranie hodowli zwierząt domowych.*

Ustawa z dnia 28 października 1925 r. o nadzorze państwowym nad buhajami (Dz. Ustaw Nr. 121, poz. 868) może być wprowadzona na obszarze każdego powiatu lub części jego w razie powzięcia uchwały w tym kierunku przez samorząd powiatowy na podstawie opinii wszystkich zainteresowanych rad gminnych. W razie wprowadzenia tej ustawy organa samorządu terytorjalnego (gminy oraz powiatowe związki komunalne) obowiązane będą zapewnić miejscowym rolnikom konieczną liczbę buhajów, uznanych za odpowiednie do celów hodowlanych w danym okręgu hodowlanym.

Do zadań powiatowych związków komunalnych w zakresie popierania hodowli koni należeć powinno udzielanie pomocy finansowej organizacjom rolniczym i gminom w nabywaniu i utrzymywaniu ogierów rozplodowych oraz współdziałanie z władz. państw., względnie społecz. organizacjami rolniczymi w odbywanem na mocy ustawy z dn. 23 stycznia 1925 r. (Dz. Ustaw R. P. Nr. 17, poz. 113) licencjonowaniu ogierów i rejestracji klaczy zarodowych. Gdy liczba odpowiednich ogierów rozplodowych w obrębie danej gminy, będących w posiadaniu osób prywatnych, nie jest wystarczająca, wskazanem jest, by gminy nabywały ogiery i je utrzymywały, przyczem powiatowe związki komunalne winny w takich przypadkach udzielać gminom potrzebnej pomocy finansowej.

O ile samorząd przeznacza zasiłki na cele hodowlane, powinien udzielać ich dobrowolnym organizacjom rolniczym lub hodowlanym na utrzymanie przez nie personelu zawodowego, zatrudnionego przy kontroli użytkowości zwierząt, a następnie na wyróżnianie najlepszych okazów, zwłaszcza samców, na przeglądach lokalnych w myśl wskazań Min. Roln. i D. P. z dn. 9.IX.1925 r. Nr. 1127 R. III.

35. Szkoły podkuwaczy koni.

Zakładanie komunalnych szkół podkuwaczy koni z uwagi na znaczne koszty i wobec szeregu innych pilniejszych zadań należy uznać za niewskazane.

36. Organizacja służby weterynaryjnej.

Podstawą w dziedzinie popierania hodowli jest racjonalnie zorganizowana służba weterynaryjna.

Organizacja komunalnej służby weterynaryjnej powinna polegać na skoordynowaniu służby weterynaryjnej na wsi w dziedzinie walki z chorobami zwierzęcymi (względnie popierania hodowli) ze służbą weterynaryjną w rzeźniach i na targowiskach, utrzymywanych przez gminy (względnie zdrowia publicznego).

Do tego drugiego działu służby weterynaryjnej należy również usuwanie zwłok zwierzęcych i urządzenie w związku z tem zakładów utylizacyjnych, względnie rakarni z kotłami do wytapiania tłuszczu zwierzęcego.

Organizacją służby weterynaryjnej powinien zająć się powiatowy związek komunalny i przeprowadzić ją w sposób analogiczny do organizacji służby zdrowia publicznego (punkt 12).

Lekarze weterynaryjni należałoby mianowicie osadzać przede wszystkim poza siedzibą sejmiku pow. w miastach, ewentualnie osadach, w ten sposób, iżby obsługiwali również rzeźnie i targowice i spełniali zadania w dziedzinie leczenia zwierząt w sąsiednich gminach.

Z reguły powinni to być lekarze weterynarii pow. zw. kom. Powiatowe związki komunalne ponosiłyby całość kosztów utrzymania, miasta zaś zwracałyby odnośną część tych kosztów.

Również możnaby dopuścić stosunek odwrotny. Koncepcja pierwsza jest jednak o tyle lepsza, że wiąże się z ewentualnem przekazaniem państwowej służby weterynaryjnej pow. zw. kom., w którym to przypadku jeden z lekarzy wet. byłby kierownikiem służby wet. na cały powiat, pozostali zaś lekarze wet. byłiby jego zastępcami.

Przy powyższej wyłożonej organizacji stosunkowo nie-dużym, bo wspólnym nakładem pow. zw. kom. i miast, możnaby zorganizować dostateczną i sprężystą sieć lekarzy weterynarii i unikać posługiwania się w rzeźniach jedynie badaczami mięsa.

Liczba lekarzy weterynarii w powiecie powinna zależeć od liczby rzeźni i sztuk bydła na wsi.

Lekarze weterynarii powinni prowadzić w określone dni i godziny ambulatorja (lecznice) zwierząt, urządzone przez pow. związki komunalne, gdzieby udzielano porad i dokonywano zabiegów leczniczych za opłatą minimalną, pokrywającą jedynie koszt rzeczowe, związane z utrzymaniem lecznicy.

Na wsi lekarze weterynaryjni powinni dokonywać szczepień ochronnych i przeglądów stanu zwierząt domowych, przyczem zainteresowani zwracaliby jedynie koszt szczepionek i dostarczali środków lokomocji.

W końcu do zadań lekarza weterynaryjnego należałoby jeszcze działalność kulturalno - oświatowa (odczyty, pogadanki i pokazy z zakresu profilaktyki, higieny weterynaryjnej oraz doraźnej pomocy w nagłych wypadkach).

37. Zasiłki dla rolników, dotkniętych klęskami elementarnymi.

Preliminowanie sum na zasiłki dla rolników dotkniętych klęskami elementarnymi (np. gradobiciem) i odszkodowanie za padłe zwierzęta uznać należy za niewskazane wobec możliwości ubezpieczenia zasiewów i zwierząt domowych w P. D. U. W.

O ile powiatowy związek komunalny, korzystając z uprawnień ustawowych, uchwali wprowadzenie w powiecie przymusu ubezpieczenia krescencji, jest wskazane, ażeby — przynajmniej przez 1 do 2 lat — płacił częściowo wkładki ubezpieczeniowe za niezamożnych mieszkańców powiatu.

38. Zasiłki dla rolniczych organizacji społecznych.

Zasiłki dla organizacji społecznych na podniesienie gospodarstwa wiejskiego nie powinny być wydawane do wyłącznego uznania samych organizacji rolniczych, lecz na określone cele na podstawie przedstawionego przez te organizacje programu pracy. Zasiłki powinny być udzielane tym organizacjom społecznym, które dają gwarancję prowadzenia pracy zawodowej w duchu ogólnej polityki państwowej. Celowość i prawidłowość zużycia zasiłków powinna być kontrolowana.

39. Komisje rolne.

Celem umożliwienia przeprowadzenia planowej i celowej pracy w dziedzinie popierania rolnictwa pożądane jest powoływanie sejmikowych komisji rolnych i skoordynowanie prac tych komisji z pracami komisji dla prowadzenia szkół rolniczych.

G. POPIERANIE HANDLU I PRZEMYSŁU.

40. Zadania miast.

Popieranie handlu i przemysłu jest przede wszystkim kwestją żywotną w miastach, gdzie powinny być prowadzone wieczorowe szkoły zawodowe dla pracowników, zatrudnionych w rzemiośle, przemyśle i handlu, przy ustalo-

nym ustawami współdziałale Skarbu Państwa w pokryciu kosztów na utrzymanie tych szkół.

Miasta większe mogą przyczynić się do utrzymywania szkół kupieckich i rzemieślniczych.

41. Zadania pow. zw. kom.

Pożądanem byłoby, aby powiatowe związki komunalne (wzgl. związki celowe, obejmujące kilka powiatów) zakładały i utrzymywały szkoły zawodowe, któreby mogły dostarczać kwalifikowanych rzemieślników dla gmin wiejskich. Przy szkołach takich mogłyby być utrzymywane internaty, których wychowankowie otrzymywaliby stypendja od powiatowych związków komunalnych za zobowiązaniem się, że osiedlą się we wskazanej przez tenże związek miejscowości po ukończeniu szkoły.

O ileby powiatowe związki komunalne podejmowały zakładanie szkół handlowych, to powinny uwzględnić taki typ szkoły, któryby dostarczał pracowników dla sklepów wiejskich, przede wszystkim sklepów rolnych oraz dla rolniczych organizacji, prowadzących skup płodów gospodarstwa wiejskiego.

Powiatowe związki komunalne powinny zainteresować się popieraniem przemysłu ludowego, a to w formie udzielania wytwórcom pomocy fachowej i organizowania zbytu wyrobów przemysłu ludowego w porozumieniu z Tow. Popierania Przemysłu Ludowego. Przed podejmowaniem działalności w zakresie popierania ludowego przemysłu artystycznego, powiatowe związki komunalne powinny zasięgnąć wskazówek w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

H. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.

42. Oświetlenie ulic i placów w miastach i osadach.

Z uwagi na bezpieczeństwo publiczne i wygodę mieszkańców koniecznym jest odpowiednie oświetlenie ulic i placów w miastach i osadach.

Za najbardziej wskazane ze względu na dogodność i taniość należy uznać oświetlenie elektryczne.

Budowa elektrowni leży w obowiązku gmin. Biorąc pod uwagę nieekonomiczność małych elektrowni, należy kroczyć po linii racjonalnego planu elektryfikacyjnego, wyrażającego się w formie budowania elektrowni okręgowych; budować należy elektrownie przede wszystkim w tych miejscowościach, gdzie one mogą być w przyszłości rozbudowane jako elektrownie okręgowe. W innych przypadkach raczej należałoby używać do oświetlenia ulic i placów publicznych, jak i mieszkań prywatnych, — prądu, dostarczanego ryczałtem przez prywatne przedsiębiorstwa. Gminy zajmują się wtedy jedynie rozdziałem tego prądu między konsumentów przy pomocy własnej sieci elektrycznej.

Przed przystąpieniem do budowy elektrowni zarząd zw. kom. powinien zasięgnąć w tej sprawie opinii fachowców.

43. Policja budowlana.

Zarządy gmin miejskich ciężące na nich obowiązki inspekcji budowlanej powinny wykonywać przez odpowiednie organa techniczne (architektę miejskiego lub rze-

czoznacę) — zgodnie z rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 14 kwietnia 1924 r. (Dz. Ustaw Nr. 36, poz. 383) i rozporządzeniem wykonawczym Ministra Robót Publicznych z dnia 12 sierpnia 1924 r. (Dz. Ustaw Nr. 87, poz. 829).

Na wydatki związane z czynnościami policyjno - budowlanymi mogą gminy na zasadzie § 5 wspomnianego wyżej rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej pobierać opłaty za zatwierdzanie projektów względnie wydawanie pozwoleń na budowę.

44. Pożarnictwo.

Zwalczaniem klęski pożarowej powinny z reguły zająć się gminy, których działalność na tem polu powinna iść w kierunku popierania organizacji straży pożarnych i współdziałania w zaopatrzeniu ich w narzędzia pożarnicze.

Związki komunalne nie powinny wobec istnienia wojewódzkich związków straży pożarnych zajmować się we własnym zarządzie akcją instruktorską, lecz ograniczać się jedynie do pokrywania kosztów utrzymania instruktora straży pożarnej. Za dostateczne uznać należy w zasadzie utrzymanie jednego instruktora na dwa powiaty, przyczem jednakże należy mieć na uwadze, że jeden instruktor wystarczyć może na 50 straży pożarnych.

Wysokość subsydjów związków komunalnych na kupno narzędzi pożarnych powinna być uzależniona od wysokości takichże subsydjów, udzielanych strażom pożarnym przez P. D. U. W.

Za niezmiernie ważny czynnik przy zwalczaniu klęski pożarów uznać należy propagandę i współdziałanie w odpowiedniej rozbudowie gmin oraz w ogniotrwałem kryciu dachów.

I. PRZEDSIĘBIORSTWA I MAJĄTEK KOMUNALNY.

45. Zasady prowadzenia przedsiębiorstw komunalnych.

Przedsiębiorstwa komunalne, zarówno o charakterze zakładów użyteczności publicznej, jak i czysto przemysłowo handlowe, powinny być prowadzone na zasadach handlowych (t. j. na zasadach kalkulacji i rachunkowości handlowej).

Pamiętać przytem należy, że celem wszystkich przedsiębiorstw komunalnych jest zaspakajanie potrzeb publicznych bądź bezpośrednio — przez dostarczanie ludności artykułów (wzgl. świadczeń) pierwszej potrzeby (przedsiębiorstwa o charakterze zakładów użyteczności publicznej), bądź pośrednio — przez wywieranie wpływu na stosunki rynkowe, pod względem cen, jakości towarów itp. (przedsiębiorstwa czysto przemysłowo-handlowe).

W stosunkach przedsiębiorstw do poszczególnych działów gospodarki komunalnej i odwrotnie powinna dominować zasada „nic darmo”; za wszelkie świadczenia na rzecz przedsiębiorstw i odwrotnie należy dokonywać właściwego rozrachunku, a to celem prawidłowego ujęcia dochodowości przedsiębiorstw. Dochody przedsiębiorstw powinny być przede wszystkim obracane na ulepszenie i rozbudowę tych przedsiębiorstw.

Zarząd przedsiębiorstwa (dyrekcja) powinien mieć ze względów sprężystości nadaną daleko idącą samodzielność, ujętą w formę odpowiedniego regulaminu względnie statutu przedsiębiorstwa; pod wspomnianą samodzielnością nie należy jednak rozumieć wyeliminowania się z pod należytej kontroli zarządu związku komunalnego.

Z bieżących dochodów każdego przedsiębiorstwa (tak o charakterze użyteczności publicznej, jak i czysto przemysłowego względnie handlowego) należy tworzyć kapitał renowacyjny w drodze odpisów amortyzacyjnych.

46. *Przedsiębiorstwa o charakterze zakładów użyteczności publicznej.*

Ponieważ przy prowadzeniu przedsiębiorstw o charakterze zakładów użyteczności publicznej nie powinno być momentem dominującym osiągnięcie zysków, lecz dobro publiczne, przeto jest pożądanem, aby przedsiębiorstwa te były prowadzone przez związki komunalne. O ile związki komunalne wyjątkowo przedsiębiorstw tych same prowadzić nie mogą, powinny one być prowadzone przez spółki (towarzystwa) mieszane, t. j. przez związki komunalne z udziałem kapitału prywatnego; udział związków komunalnych w takich przedsiębiorstwach powinien wynosić najmniej 52%.

Przedsiębiorstwa o charakterze zakładów użyteczności publicznej powinny przynosić pewien dochód, który ma być jednak wynikiem oszczędnej gospodarki przy niewysokich opłatach za świadczenia.

47. *Przedsiębiorstwa czysto przemysłowe i handlowe.*

Związki komunalne ze względu na swój publiczno-prawny charakter nie powinny z reguły prowadzić przedsiębiorstw czysto przemysłowych względnie handlowych. Nie dotyczy to takich przedsiębiorstw, jak: komunalne kasy oszczędności, instytucje ubezpieczeniowe, piekarnie i młyny, które ze względu na sposób ich prowadzenia muszą być wprawdzie zaliczone do przedsiębiorstw przemysłowo-handlowych, ze względu jednak na ich cel zbliżone są do przedsiębiorstw o charakterze zakładów użyteczności publicznej. Co do wymienionych przedsiębiorstw — to związki komunalne powinny się owszem podjąć zakładania komunalnych kas oszczędności, które mogą się w dużym stopniu przyczynić do pobudzenia wśród ludności niezbędnego dla kraju zmysłu oszczędnościowego, jak również zakładania i utrzymywania we własnym zarządzie (zwłaszcza większe miasta) nowoczesnych urzędzonych piekarni oraz młynów, gdyż tą drogą związki komunalne uzyskają możliwość wywierania wpływu na cenę i jakość chleba, najważniejszego artykułu spożywczego dla szerokiej rzeszy ludności. Inne przedsiębiorstwa przemysłowo-handlowe mogłyby być prowadzone tylko wtedy, gdy nie wymagają kosztownych urządzeń i skomplikowanej kalkulacji handlowej (np. betoniarnie, kamieniołomy, suszarnie owoców i t. p.) — o ile przytem prowadzenie ich jest podyktowane potrzebami ludności, a brak tego rodzaju należycie prowadzonych przedsiębiorstw prywatnych, lub gdy przedsiębiorstwa te służą wyłącznie lub przeważnie związkowi komunalnemu (np. cegielnia, gdy związek prowadzi jąkaś budowę).

Przedsiębiorstwa te w zasadzie, powinny dawać dochód, a już bezwzględnie pokrywać swe wydatki.

Przedsiębiorstwa komunalne nie tracą charakteru przedsiębiorstw nawet w przypadku, gdy cała ich produkcja idzie na potrzeby własne związku komunalnego, koniecznym jest jednak, by koszty produkcji nie były wyższe, od odnośnych kosztów w prywatnym przedsiębiorstwie.

Przy budowie wzgl. rozbudowie przedsiębiorstw komunalnych, jak i przy wszelkich zakupach, należy unikać firm zagranicznych ze względu na bilans handlowy kraju i konieczność popierania przemysłu krajowego.

48. *Administracja lasów i gruntów komunalnych.*

Większe objekty majątkowe związków komunalnych w postaci lasów i gruntów powinny być administrowane w formie przedsiębiorstw. Gospodarka tych obiektów majątkowych powinna być prowadzona przy pomocy fachowców (rolnik, leśnik).

Związki komunalne, a w szczególności gminy miejskie, powinny dążyć do nabywania obiektów majątkowych potrzebnych dla urządzeń i instytucji dobra publicznego (drogi, budowa szkół, parki i t. d.).

Za pilną należy uznać sprawę ustalenia stanu posiadania związków komunalnych, o ile chodzi o ich majątek nieruchomy i utrwalenia tytułu własności tego majątku przez wywoływanie w razie potrzeby hipotek.

K. ZASADY WSPÓŁPRACY ZWIĄZKÓW KOM. Z ORGANIZACJAMI SPOŁECZNYMI.

Ważną rolę w gospodarce komunalnej odgrywa uregulowanie należytej współpracy związków komunalnych z organizacjami społecznymi. Oparcie się związku komunalnego w swej działalności na współpracy z organizacjami społecznymi jest celowe z tego względu, że organizacje takie — utworzone dla celów specjalnych — mogą posiadać w większym stopniu, niż organa samorządu terytorjalnego, fachową wiedzę oraz znajomość stosunków danego działu gospodarstwa społecznego i doświadczenie, jak również dlatego, że jest wogóle konieczne wykorzystanie dla pracy społecznej w jaknajwiększym stopniu inicjatywy społecznej, a wreszcie, że koordynacja wysiłków samorządu i organizacji społecznych prowadzi do oszczędności.

Nie znaczy to oczywiście, że samorząd nie może wykonywać bezpośrednio niektórych zadań i że zawsze musi się oprzeć na odpowiednich organizacjach społecznych. Taka lub inna forma działalności samorządu (bezpośrednia lub za pośrednictwem organizacji społecznych) zależy znów od warunków lokalnych, stopnia rozwoju tych organizacji, ich zasobności, a wreszcie zaufania, na jakie zasługuje ich działalność. Udzielanie subsydjów organizacjom społecznym powinno zawsze poprzedzać dokładne zapoznanie się przez zarząd związku komunalnego z działalnością każdej z tych organizacji, aby subsydja nie miały na celu jedynie utrzymania przy życiu takich organizacji, które o własnych siłach nie mogą istnieć, względnie nie mają widoków rozwoju. Subsydja mogą być udzielane tylko pod pewnymi zgóry określonymi warunkami, w których należy przewidzieć przeznaczenie subsydjów i które zapewniałyby związkowi komunalnemu możliwość wykonywania dostatecznej kontroli nad sposobem ich użycia, przy czem w każdym poszczególnym przypadku należy dokład-

nie ustalić, czy korzyść, jaką przyniesie społeczeństwu udzielenie subsydjum organizacji społecznej, nie będzie mniejszą, niż byłaby w tym przypadku, gdyby związek komunalny odnośne zadanie wykonywał bezpośrednio (we własnym zarządzie).

Formy, w jakich ma się wyrażać stosunek samorządu do współpracujących z nim organizacji społecznych i spo-

sób zorganizowania kontroli nad temi organizacjami zależy od uznania związku komunalnego. W tych przypadkach, gdy będzie to celem, związek komunalny mógłby uzależnić udzielanie subsydjów poszczególnym organizacjom społecznym od wprowadzenia swych przedstawicieli do ich organów zarządzających.

Antoni Hujda.

Budowa dróg klinkierowych w południowych powiatach wojew. Lubelskiego

(Dokończenie).

Pozwoliłem sobie nieco zatrzymać się na tych danych historycznych, aby zwrócić uwagę, że sprawa zastosowania klinkieru do budowy i utrzymania dróg była i jest przedmiotem wszechstronnych i dokładnych badań specjalistów i że wyniki tych badań zawsze były na korzyść klinkieru. Klinkier jako materiał do budowy twardej nawierzchni dróg oddawna został uznany, jako materiał pierwszorzędny, zawdzięczając swojej wytrzymałości, na działania mechaniczne i wpływy atmosferyczne. Wytrzymałość klinkieru na ciśnienie (rozdrabianie) wynosi od 700 do 1200 klg. na cm kw. i znacznie przewyższa dopuszczalne obciążenie dla dróg bitych. W praktyce drogowej rzadko wogóle zdarza się, aby klinkier musiał wytrzymywać ciśnienie większe jak 140 klg. na cm kw. Polskie zaś przepisy porządkowe na drogach publicznych ograniczają nawet obciążenie kół pojazdów mechanicznych do 150 klg. na centym. bież. szerokości obręczy kół. Ponieważ klinkier nawet gorszych gatunków posiada wytrzymałość znacznie przewyższającą dopuszczalne normy dla obciążenia, przeto sprawa badania wytrzymałości klinkieru na ciśnienie uznana została w Ameryce za zbyteczną i przy odbiorze klinkieru od fabrykantów próba na ciśnienie wogóle nie uskutecznia się. Badania klinkieru na wpływy atmosferyczne i działanie mrozu wykazały, że klinkier jest zupełnie wytrzymały i zaliczony został pod tym względem do materiałów bardzo mocnych.

Napawanie się wodą klinkieru wynosi zaledwie 1 — 1½%. Wytrzymałość na ścieranie klinkieru wyraża się współczynnikiem 1,85, gdy dla dolomitów współczynnik ten stanowi 3,54 a dla wapieni 3, t. j. ścieralność klinkieru jest prawie 2 razy większa jak dolomitów i wapieni. Pod względem ścieralności klinkier ustępuje jednak granitowi (0,54 — 0,92) gnejsom (0,58) i piaskowcom kwarcytowym (0,45). Jednak wytrzymałość klinkieru na ścieranie jest zupełnie dla celów praktycznych wystarczająca. Dowodem czego mogą służyć drogi klinkierowe w krajach Zach. Europy i Ameryki, gdzie nawierzchnia klinkierowa służy bez przekładania od 25 do 40 lat, jest przyjemną dla jazdy, równą i gładką, nie daje kurzu i błota i dla tego uznana jest za higieniczną i stosuje się w miastach i na drogach podmiejskich. Dowodem może służyć Holandia, gdzie 1200 klm. dróg państwowych i 2000 klm. dróg gminnych wybrukowano klinkierem, albo Ameryka, gdzie jeszcze przed rokiem 1914 było przeszło 2,500 klm dróg klinkierowych. Stany Zjednoczone Amer. Pół. zużywają około

100 milionów sztuk klinkieru rocznie. Obecnie przy znacznym rozwoju ruchu samochodowego i innych pojazdów mechanicznych na drogach bitych i w związku z tem zmiany warunków zużywania się nawierzchni, sprawa budowy dróg klinkierowych staje się szczególnie aktualną. Wzmógłszy ruch samochodowy postawił nowe zadania techniczne przy wykonywaniu twardej nawierzchni, która powinna być trwałą i wytrzymałą na szybki ruch samochodów osobowych i ciężarowych, nie dawać kurzu, dawać mały opór dla ruchu i być łatwą dla naprawy. Ruch samochodowy wpłynął na zmianę czynników określających charakter zużycia nawierzchni, a mianowicie na sposób zaczepienia siły i szybkości ruchu. Prostopadłe ciśnienie obciążających kół zaprzęgu konnego na nawierzchnię zmieniło się na tangencjalne, wobec zaczepienia pociągowej siły samochodu na obręczach kół, a zwiększona szybkość ruchu stwarza za samochodem wiry wysysające z nawierzchni miał i lepiszcze, co powoduje prędzysze rozluźnienie się nawierzchni z tłuczni kamiennego. Dlatego też obecnie do nawierzchni z tłuczni kamiennego wprowadzane są najrozmaitsze mieszanki bitumiczne wzmacniające nawierzchnię i usuwające kurz, względnie nawierzchnie budowane są, jako betonowe, asfaltowe lub klinkierowe. Współczynnik oporu ruchu (średni) dla bruku klinkierowego według badań prof. Bakera w Ameryce wynosi 0,0085. Ten sam współczynnik według danych amerykańskich dla innych nawierzchni wynosi:

dla nawierzchni z betonu lub stalo-betonu	0,0075 — 0,02
dla nawierzchni asfaltowej	0,016 — 0,035
dla nawierzchni tłuczni granitowego	0,01 — 0,03

Bruk klinkierowy urządza się na warstwie piasku grub. 15 — 25 cm., względnie na podkładzie z klinkieru ułożonego na płask, t. zw. podwójny bruk klinkierowy przy wypełnieniu fug piaskiem, asfaltem lub inną mieszaniną bitumiczną, względnie na podkładzie z betonu z wypełnieniem fug zaprawą cementową. Nie będę tu wdawał się w szczegóły budowy bruków klinkierowych, ponieważ nie jest to przedmiotem niniejszego referatu i sprawa ta została omówiona przeze mnie w specjalnej rozprawie pod tytułem „klinkier i drogi klinkierowe w Polsce”, jednak muszę nadmienić, że jednym z główniejszych warunków racjonalnej budowy bruku klinkierowego jest należyte odwodnienie podtorza. Przy zawilgoconym i nietrwałym podtorzu nawet bardzo dokładne wykonanie bruku nie daje gwarancji jego trwałości. Przy niepewnym podtorzu za-

wsze zauważa się nierównomierne osiadanie klinkieru, wypaczanie bruku i załamanie jezdni. Zły wygląd drogi klinkierowej zupełnie jeszcze nie świadczy o jakości klinkieru i jego przydatności do budowy dróg, lecz dowodzi, że droga była wadliwie pobudowaną. Nierówna powierzchnia niektórych odcinków dróg klinkierowych w Lubelszczyźnie również jest wynikiem wadliwej budowy podtorza i użycia na podkład piasku lichego gatunku (zamulonego, drobnego) oraz układania niesortowanego klinkieru. Istnieje jednak i u nas szereg odcinków na drodze lwowskiej w pow. Zamojskim i Krasnostawskim i na drodze Chelmsko-Hrubieszów w pow. Chelmskim i Hrubieszowskim, które przetrwały do dnia dzisiejszego bez żadnej renowacji w ciągu lat 15, licząc w tem okres wojenny, kiedy drogi o nawierzchni z tłuczni kamiennego w tych samych warunkach zostały zniszczone i parokrotnie były odbudowywane. Uznając klinkier za materiał pierwszorzędny do budowy dróg w tych powiatach, gdzie niema na miejscu twardych gatunków kamieni, należy jednak zastanowić się nad tem, kiedy powinien być stosowany klinkier i czy opłaca się budować klinkiernie, a kiedy zaś należy sprowadzać materiał kamienny kolejami z Wołynia lub innych znacznie oddalonych miejscowości. Ażeby wyjaśnić tę sprawę, przedstawiam rzeczywiste koszty budowy 1 klm. drogi bitej przy obecnych cenach rynkowych przy zastosowaniu nawierzchni przy szerokości jezdni 4.5 mtr. z bruku klinkierowego na podkładzie z warstwy piasku 20 cm. i na gotowym podtorzu przy uwzględnieniu tych samych warunków jakie były przyjęte przy obliczeniu podanem wyżej dla nawierzchni z tłuczni granitowego.

klinkier z dostawą $285.000 \times \frac{110}{1.000}$	31350 zł.
piasek na podkład $0.2 \times 4500 \times 4$	3600 „
rozsypanie piasku 900×0.5	450 „
ułożenie klinkieru 4500×0.6	2700 „
wałowanie	200 „
piasek dla wypełnienia fug 200×4	800 „
rozsypanie tego piasku i wypełnienie fug 200×0.5	100 „

Razem 39200 zł.

co stanowi koszt 1 mtr² — 8.71 zł.

Jak widzimy, koszt nawierzchni z bruku klinkierowego jest tańszy od nawierzchni z tłuczni granitowego, przy tych samych warunkach o 867 zł. na klm. Jeżeli jednak weźmiemy pod uwagę utrzymanie nawierzchni jednej i drugiej, chociażby tylko w pierwszych 10 latach, to zobaczymy, że konserwacja bruku klinkierowego będzie znacznie tańszą. Przeznaczając na utrzymanie nawierzchni z tłuczni granitowego tylko 50 m³ na 1 kilometr rocznie, utrzymanie 1 klm. nawierzchni wyniesie:

kamień z dostawą 500×33	16500 zł.
tłuczenie 500×7	3500 „
rozsypanie 500×2.25	1125 „
miął, lub żwirek 50×2.25	112 „

Razem 21237 zł.

koszt zaś utrzymania bruku klinkierowego w ciągu 10 lat będzie wynosił 65000 szt. klinkieru po 110 zł. czyli 7150 zł. Robotę przy naprawie wykonają dróżnicy. Wobec powyższego koszt 1 klm. bruku klinkierowego po 10 latach łącznie z kosztem budowy i utrzymaniem będzie wynosił $39200 + 7150 = 46350$ zł., a koszt nawierzchni z tłucz-

nia granitowego na podkładzie z miejscowego kamienia miękkiego $40067 + 21237 = 61314$ zł. t. j. przy zastosowaniu bruku klinkierowego zaoszczędzi się na 1 kilometrze 14964 zł. Z powyższego wynika widoczna korzyść budowania dróg klinkierowych. Nadmienić tu jednak należy, że budowa dróg klinkierowych jest możliwa tylko w tych miejscowościach, gdzie znajdują się złoża odpowiedniej dla wyrobu klinkieru gliny o ile koszt 1 mtr³ kamienia twardego loco budowa przewyższa koszt 150 — 200 szt. klinkieru również loco budowa. Ponadto mówić o budowie dróg klinkierowych, a więc i o budowie nowych klinkierni, można tylko pod warunkiem zdecydowania się na stały i określony przynajmniej na okres 10-letni program budowy dróg. Program taki uchwalony przez Sejmik powinien być zatwierdzony przez Urząd Wojewódzki (Dyrekcję Robót Publicznych), który dopilnuje jego realizacji z roku na rok oraz wstawiania odnośnych pozycji do budżetów.

Obecny stan dróg kołowych na terenie omawianych powiatów przedstawia się w następujący sposób:

Ilość dróg w kilometrach

Powiaty	państwowe		wojewódz.		powiatowe		gminne
	bite	grunt.	bite	grun.	bite	grun.	
Biłgorajski	14,4	44,9	7,7	44,0	—	163	500 ^{w przy- bliżen.}
Chelmski	111,8	22,3	—	42,0	29,0	151	821
Hrubieszowski	33,0	84,6	—	35,0	—	135	766
Janowski L.	73,7	16,7	—	27,0	12,8	179	1021
Krasnostaw	47,9	—	—	29,0	10,9	88	449
Lubelski	87,0	—	7,6	56,0	5,8	147	1073
Tomaszowski	25,4	—	—	—	2,8	206	442
Zamojski	80,6	29,2	—	—	5,4	95	433
	473,8	197,7	15,3	233,0	66,7	1164	5505

Przyjmując, że w ciągu najbliższych 20 lat na terenie omawianych powiatów należy zbudować twardą nawierzchnię na wszystkich drogach gruntowych, państwowych, wojewódzkich i powiatowych, oraz przynajmniej na 5% dróg gminnych, wypadnie pobudować następującą ilość dróg:

państwowych	197 klm.
wojewódzkich	233 „
powiatowych	1164 „
gminnych	275 „

Razem 1869 klm.

Z tej ogólnej ilości dróg gruntowych przypadłoby budować w poszczególnych powiatach dróg samorządowych (wojew. i pow.) z klinkieru rocznie:

Powiat	w ciągu 20 lat	rocznie klm
Chelmski	128 klm	6.4
Hrubieszowski	126 „	6.3
Janowski	133 „	6.6
Krasnostawski	40 „	2.0
Lubelski	150 „	7.5
Tomaszowski	100 „	5.0
Zamojski	61 „	3.0
	738 klm	

Dla zrealizowania tego programu należałoby oprócz istniejących i czynnych 3-ch klinkierni państwowych pobudować narazie 4 nowe klinkierne, a mianowicie pod Chelmem, koło Werbkowic pow. Hrubieszowskiego, w okolicy Krasnika lub Szastarki i w Lublinie, a ponadto odbudować państwową klinkiernię w Izbicy.

Na sporządzonej do niniejszej pracy mapie pokazane są drogi, które nadają się do zabudowania klinkierem, oraz podane jest miejsce projektowanych do budowy i istniejących klinkierni. Klinkierne zaprojektowano w pobliżu stacyj kolejowych w celu zastosowania wypalania klinkieru na węglu i obniżenie w ten sposób kosztów produkcji klinkieru, oraz z takim wyrachowaniem, aby każda klinkierna mogła obsłużyć rejon z możliwie gęstą siecią dróg, jednak w promieniu około 25 klm. Koszt budowy jednej klinkierni wynosić będzie przeciętnie około 50,000 dolarów amer., a wszystkich 4 łącznie z odbudową Izbickiej i kapitałem obrotowym będzie wymagał kapitału około 270,000 dolarów, t. j. około 2,500,000 zł. Potrzebny kapitał powinien być uzyskany w drodze długoterminowej pożyczki i zawiązania specjalnej spółki z udziałem prywatnych kapitalistów. Eksploatacja wszystkich klinkierni powinna być prowadzona na zasadach przedsiębiorstw handlowo - przemysłowych i nie obciążać budżetów sejmikowych. Nie będę tu wdawał się w szczegóły organizacji tego przedsiębiorstwa, które, zdaniem mojem, powinno powstać, jednak zaznaczę, że przedsiębiorstwo to byłoby dochodowe i kapitał włożony należycie oprocentowany. Na specjalnem posiedzeniu zainteresowanych sejmików inż.

Danowski, dyrektor Spółki Inżynierów w Lublinie, przedstawi projekt organizacji omawianego przedsiębiorstwa.

Nadmienić tu muszę, że w najbliższych dniach wyjeżdżają do Holandji, Niemiec i Belgji inż. Marynowski, Rudolf i Danowski w celu szczegółowego zapoznania się z nowoczesnym sposobem budowy i eksploatacji klinkierni, oraz budowy i utrzymania dróg klinkierowych.

Reasumując powyższe wywody, stawiam następujące wnioski:

1) Stwierdzając konieczność budowy nowych dróg bitych we wszystkich powiatach woj. Lubelskiego, należy niezwłocznie przystąpić do sporządzenia szczegółowego programu robót drogowych w każdym powiecie na okres przynajmniej 10-letni i roboty wykonywać tylko według zatwierdzonego przez Urząd Wojewódzki programu, uwzględniając przytem, że wszystkie drogi gruntowe wojewódzkie i powiatowe i przynajmniej 5% dróg gruntowych powinny być zabudowane w ciągu lat 20.

2) Wobec braku odpowiednich materiałów do budowy dróg bitych w południowych powiatach województwa, gdzie jednak znajdują się odpowiednie dla wyrobu klinkieru złoża glin, należy stosować klinkier, o ile koszt 1 mtr³ kamienia twardego przewyższa koszt 150 szt. klinkieru.

3) Państwo powinno ułatwić sejmikom powiatowym uzyskanie taniego kredytu na budowę klinkierni.

4) Klinkierne powinny być prowadzone, jako przedsiębiorstwa przemysłowo - handlowe na zasadach samowystarczalności.

Inż. S. Siła-Nowicki.

Dookoła spraw samorządowych

Z SEJMU I SENATU.

O UNORMOWANIE ORGANIZACJI SAMORZĄDÓW W POLSCE.

Na posiedzeniu Sejmu w dn. 14 grudnia r. b. został zgłoszony wniosek posłów: *Bogustawskiego, Ledwocha i Fijałkowskiego* treści następującej:

Ustawa o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego.

Część I.

Art. 1. Moc obowiązującą ustawy z dn. 30 marca 1922 r. w przedmiocie przedłużenia okresu urzędowania organów samorządowych na obszarze b. zaboru rosyjskiego (Dz. Ustaw R. P. Nr. 28 poz. 225) uchyla się.

Art. 2. Członkowie sejmików i wydziałów powiatowych, rad miejskich i magistratów, rad gminnych i zarządów gminnych na obszarze województw: białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego, nowogrodzkiego, poleskiego, warszawskiego, wileńskiego i wołyńskiego, których okres urzędowania został przedłużony wymienioną w art. 1 ustawą, sprawują swoje czynności do czasu objęcia urzędowania przez wybranych w ich miejsce nowych członków.

Art. 3. Prawa i obowiązki zgromadzeń (zebrań) gminnych, przewidzianych w przepisach o zarządzie gub. Kr. Polsk. (Zb. Pr. Ros. z r. 1892 Tom. II Dz. V art. 194 — 313) z późniejszymi zmianami, oraz w dekrete Naczelnika Państwa o utworzeniu rad gminnych na obszarze b. Kr. Kongresowego z dn. 27 listopada 1918 r., (Dz. Praw P. P. Nr. 18 poz. 48), których moc obowiązująca rozciąga się na obszar województwa białostockiego, z wyjątkiem powiatów: grodzieńskiego i wołkowyskiego oraz gmin białowieskiej

i masiewskiej powiatu bielskiego, tudzież na obszar województw: kieleckiego i lubelskiego, łódzkiego, warszawskiego, przenosi się — z wyjątkiem prawa wybierania członków rady gminnej i wójta, oraz ich zastępców — na rady gminne.

Art. 4. Zgromadzenie gminne powołane w myśl art. 3 do wyboru członków rady gminnej zwołuje się co najmniej na 7 dni przed dniem głosowania.

Zgromadzenie gminne zdolne jest do przeprowadzania wyborów bez względu na liczbę wyborców.

Część II.

Art. 5. Na obszar województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego rozciąga się zasady ordynacji wyborczej do rad gminnych wiejskich, przepisane rozporządzeniem Ministra b. dzielnicy pruskiej z dn. 25 marca 1920 r. (Dz. Urz. Min. b. dzielnicy pruskiej Nr. 19 z r. 1920 poz. 190) ze zmianami, wynikającymi z odrębności ustroju gminy wiejskiej w b. dzielnicy austriackiej i odmiennej organizacji nadzoru nad gminami w tej dzielnicy.

Zmiany ustali i obowiązujący tekst ordynacji wyborczej ogłosi Minister Spraw Wewnętrznych w drodze rozporządzenia.

Art. 6. Na obszar województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego rozciąga się moc obowiązująca dekretu Naczelnika Państwa z dnia 13 grudnia 1918 r. o wyborach do rad miejskich na terenie b. Królestwa Kongresowego (Dz. Pr. P. P. Nr. 20 poz. 58) wraz z późniejszymi zmianami i przepisami wykonawczymi.

Art. 7. Moc obowiązującą dekretu o tymcz. ord. powiatowej dla obszarów Polski b. zab. rós. z dn. 4 lutego 1919 r. (Dz. Pr. P. P. Nr. 13, poz. 141) oraz rozp. Ministra b. dz. pr. z dnia 12-go sierpnia 1921 r. o wyborach do sejmików powiatowych na obszarze b. dz. pr. (Dz. Ust. R. P. Nr. 71, poz. 492) — z zastrzeżeniem

postanowień art. 7 pkt. 2 niniejszej ustawy — rozciąga się na obszar województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego.

Art. 8. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami, oraz upoważnia się go:

1) do wprowadzenia drogą rozporządzeń w przepisach ustaw gminnych i w ordynacji wyborczej dla gmin, obowiązujących na obszarze województw w art. 5 wymienionych takich zmian, jakie ze względu na postanowienia w art. 5 zawarte, okażą się konieczne.

2) do wprowadzenia drogą rozporządzeń w postanowieniach, wymienionych w art. 6 takich zmian, które ze względu na odrębność ustroju władz administracyjnych na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego okazały się konieczne, oraz do przekazania wojewodom uprawnień, zastrzeżonych we wspomnianych postanowieniach Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

3) do wydania wszelkich postanowień, potrzebnych do wykonania niniejszej ustawy.

4) do ogłoszenia obowiązującego tekstu wspomnianych w niniejszej ustawie przepisów.

Art. 9. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

PODATEK WYRÓWNAWCZY UCHWALONY.

Ostateczny podatek wyrównawczy, za podstawę którego posłużył wniosek posła *Ledwocha* został przez Sejm uchwalony. Po dwukrotnym odsyłaniu sprawy z plenum do Komisji Skarbowej, osiągnięto wreszcie kompromis, który umożliwił jej uchwalenie.

W dniu 14 i 15 grudnia r. b. po referacie posła *Manaczyńskiego* oraz przemówieniu przeciwko podatkowi posła *Hołowacza* (Niezależna Partja Chłopska), posła *Frostiga* (Koło Żydowskie), a za przyjęciem posła *Kozłowskiego* (Zw. Lud. Narod.) Sejm ustawę przyjął w następującym brzmieniu:

Art. 1. Gminom wiejskim b. zaboru rosyjskiego przysługuje prawo pobierania samoistnego podatku wyrównawczego od płatników państwowych podatków od gruntów, przemysłu, handlu i budynków oraz od płatników samoistnego podatku od gruntów państwowych, opłacanego na rzecz gminy i powiatowego związku komunalnego łącznie.

Ogólna suma tych podatków nie może przewyższać deficytu, wykazanego w budżecie gminy, pomimo uwzględnienia wszystkich źródeł dochodowych, przewidzianych w ustawie z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, ani nie może być wyższa od sumy złotych równej ilości ha.

Ogólna suma podatku wyrównawczego podlega podziałowi pomiędzy poszczególnych podatników w stosunku do przypadającego na każdego z nich zasadniczego podatku gruntowego, ceny świadectw przemysłowych i handlowych i podatku budynkowego (rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 czerwca 1924 r. Dz. Ustaw Rz. P. Nr. 51, poz. 523) oraz od gruntów państwowych, opłacanego na rzecz gminy i powiatowego związku komunalnego łącznie.

Art. 2. Gminy wiejskie, które mimo wyczerpania wszystkich źródeł dochodowych łącznie z wpływami z niniejszej ustawy wynikającymi — nie są w stanie pokryć normalnych wydatków, mają prawo, za zezwoleniem wojewody w porozumieniu z prezesem izby skarbowej, powiększyć wpływ podatku wyrównawczego o 50%.

Art. 3. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 4. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia i traci moc obowiązującą dnia 31 marca 1928 r.

Ponadto przyjęto następującą rezolucję:

Sejm wzywa Rząd, ażeby, opracowując projekt reformy podatków państwowych, w związku z tem opracował i przedłożył Sejmowi w najkrótszym czasie projekt reformy podatków samorządowych.

KONFERENCJA W SPRAWIE STUDJUM SAMORZĄDOWEGO.

W dn. 13 b. m. odbyła się w Wolnej Wszechnicy Polskiej konferencja, poświęcona omówieniu szczegółów programu Studium samorządowego, jakie ma być uruchomione przy W. W. P. z początkiem roku przyszłego. W konferencji wzięli udział przedstawiciele W. W. P., Min. Spraw Wewnętrznych, organizacje związków samorządowych oraz związków pracowników samorządowych.

Prof. Hilarowicz, organizator Studium, przedstawił zebrany zarys programu nauczania na Studium, które miało się rozpocząć z dn. 1-go stycznia i trwać przez okres 5-ciu miesięcy. Program przewidywał dwa poziomy nauczania, oraz specjalizację w zakresie praktyki samorządu w oddzielnych grupach samorządu gmin wiejskich, miast i powiatów. Wykładowcami mają być profesorowie W. W. P. oraz zaproszeni z poza ich grona. Organizacja Studium, opierająca się całkowicie na organizacji W. W. P., przewiduje specjalną radę Studium, złożoną z przedstawicieli W. W. P., oraz centralnych zrzeszeń samorządowych i związków pracowników samorządowych.

Program Studium poddany został obszernej dyskusji, w której wysunięte zostały następujące uwagi: 1) należy przeprowadzić wyraźną granicę pomiędzy poszczególnymi poziomami nauczania z tem jednak, by umożliwić jednostkom zdolniejszym korzystanie z wykładów poziomu wyższego, 2) program z uwagi na krótki okres kursów nie może być zbyt obszerny, 3) program w zakresie praktyki samorządu zaproponują organizacje fachowe, 4) zasadniczą myślą przewodnią winno być dążenie do utworzenia Studium samorządowego o poziomie wyższym, przyczem obok Studium zasadniczego, mogą powstawać różnego rodzaju kursy specjalne.

Omawianą też była sprawa terminu rozpoczęcia wykładów. Przedstawiciele organizacji samorządowych i pracowniczych żądali przesunięcia terminu na luty, a to z uwagi na przesunięcie terminów budżetowych, powodujące, że prace nad budżetami związków komunalnych mogą stanąć wielu pracownikom na przeszkodzie wyjazdowi na Studium w styczniu.

W wyniku konferencji wyłonione zostały specjalne komisje dla opracowania poszczególnych części programu.

INSPEKTOROWIE SZKOLNI W SPRAWIE ODREBNEGO SAMORZĄDU SZKOLNEGO.

W dniach 12 i 13-m grudnia obradował w Warszawie zjazd inspektorów szkolnych. Pomiędzy uchwałami zjazdu znalazła się i uchwała w sprawie odrębnego samorządu szkolnego.

Brzmi ona następująco:

— „Dla współpracy z władzami szkolnymi I i II instancji istnieć powinny samorzady szkolne, Rady Szkolne Powiatowe i Okręgowe, niezależne od samorządów terytorjalnych, wyposażone ustawowo w odpowiednie kompetencje i środki finansowe, jako organy doradcze w sprawach nadzoru fachowego nad nauczaniem i wychowaniem oraz jako decydujące w sprawach zakładania i utrzymania szkół”.—

P. inspektorom szkolnym nie trafiły widocznie do przekonania argumenty o zbędności tworzenia specjalnej organizacji dla administrowania potrzebami rzeczowymi szkół, któraby musiała działać obok organów samorządu terytorjalnego i komplikować ustrój admini-

stracyjny w powiecie. Można by przypuścić, że główną myślą przewodnią uchwały jest owa niezależność rad szkolnych od samorządu terytorjalnego. Należy tu jednak zaznaczyć, że społeczeństwu mniej może się podobać zależność powiatowych rad szkolnych od inspektorów szkolnych niż od własnych reprezentacji samorządowych.

ROBOTY INWESTYCYJNE W MIASTACH.

W biurze Związku Miast Polskich w Warszawie odbyła się czterodniowa konferencja uczestników wycieczki objazdowej do miast Częstochowy, Lublina, Piotrkowa i Radomia, celem zapoznania się ze stanem robót inwestycyjnych, prowadzonych w tych miastach przez amerykańskie Tow. „Ulen et Co“.

W wyniku uchwalono jednomyślnie następującą rezolucję: 1) celowość robót inwestycyjnych, podjętych przez

Częstochowę, Lublin, Piotrków i Radom w zakresie budowy wodociągów, kanalizacji, rzeźni i hal targowych, została uznana za bezspornie uzasadnioną.

2) Materiały użyte przy wymienionych robotach uznano w ogólności za odpowiednie, wykonanie robót staranne, tempo ich należyte, organizację właściwą, dostosowaną należycie do miejscowych warunków.

3) pożyczka zaciągnięta na cele budowy tych inwestycji na względnie krótki czas (21 lat) przy oprocentowaniu łącznie z ratami amortyzacyjnymi i prowizją Banku Gospodarstwa Krajowego w wysokości 10 $\frac{3}{4}$ proc., jest przy obecnym położeniu miast zbyt uciążliwa.

Obecny stan finansowy miast do chwili pełnego uroczomienia tych inwestycji, nie daje gwarancji możliwości poniesienia ciężarów, wynikających z tej pożyczki, bez otrzymania pomocy finansowej.

Z życia samorządu

W SPRAWIE REORGANIZACJI P. D. U. W.

Na wniosek p. Jana Marcina Falewicza Wydział Powiatowy Wileńsko - Trockiego Związku Komunalnego na posiedzeniu swym w dn. 9.XII.26 r. rozpatrzył komunikat oraz uchwały Zjazdu Radców Ubezpieczeniowych i członków b. Rady Polskiej Dyrekcji Ubezpieczeń Wzajemnych z dn. 19.X.1926 r., a również uchwałę Zarządu Biura Zjazdów Samorządu Ziemińskiego z dn. 6 listopada r. b., zmierzające w kierunku obrony samorządowego charakteru P. D. U. W. i przeciwko zamierzanemu upaństwowieniu tej instytucji, co pociągnęłoby całkowite jej zbiurokratyzowanie. Wydział Powiatowy powziął uchwałę następującej treści: „Wydział Powiatowy w zupełności solidaryzuje się z uchwałami powyższymi i wniesie takowe na najbliższe posiedzenie Sejmiku“.

Z SEJMIKU TORUŃSKIEGO.

Sejmik na posiedzeniu w d. 26-go listopada r. b. rozpatrzył i załatwił następujące ważniejsze sprawy:

1) Wybrał delegatów na zjazd komunalnego Związku Kredytowego w Poznaniu;

2) Uwzględniając nader trudne położenie pracowników wydziału powiatowego, starostwa i powiatowej kasy oszczędności, spowodowane ciągle wzrastającą drożyzną, sejmik uchwalił udzielić wymienionym pracownikom jednorazową zapomogę w wysokości jednomiesięcznych poborów;

3) Następnie sejmik uchwalił zaciągnąć dla powiatowej kasy oszczędności z Komunalnego Banku w Poznaniu pożyczkę w wysokości 33,375 złotych;

4) Rozpatrując projekt uruchomienia banku powiatowego w Toruniu, na wzór istniejących banków powiatowych w niektórych powiatach pomorskich, sejmik postanowił zaniechać projekt, a zebrany kapitał na fundusz zakładowy banku przeznaczył na zasilenie funduszy obrotowych powiatowej kasy oszczędności.

5) Na zapłacenie zobowiązań z tytułu udziału powiatu w związku elektryfikacyjnym Chełmno — Świecie, — Toruń, Sejmik postanowił zaciągnąć na skrypt dłużny pożyczkę w powiatowej kasie oszczędności w wysokości 50,000 zł., płatnych w dwu ratach w r. 1928 i 1929

Obok powyższych spraw sejmik załatwił szereg drobniejszych wniosków.

REGULACJA RZEKI.

Na posiedzeniu sejmiku kolneńskiego w dn. 27-ym listopada r. b., członek sejmiku p. Bogdanowicz postawił następujący wniosek:

„Sejmik powiatu Ostrołęckiego na posiedzeniu w dniu 25 b. m. postanowił założyć spółkę wodną z Sejmikiem Kolneńskim, w celu regulacji rzeki Szkwy i meljoracji przyległych łąk, uchwalając na ten cel podatek inwestycyjny na czas całkowitego uregulowania rzek

w powiecie, zaczynając od rzeki Szkwy, którego wysokość w r. 1927 ustalono na 20,000 zł., nadto postanowił zaciągnąć długoterminową pożyczkę z Państwowego Banku Rolnego w kwocie 20,000 zł. na najpilniejsze potrzeby, związane z akcją regulacji rzeki Szkwy. Wobec tego, że rzeka Szkwą graniczy z powiatem tut., wnoszę, ażeby Sejmik Kolneński przystąpił do spółki wodnej z Sejmikiem Ostrołęckim i ujednostajnił z nim plan organizacji robót pod kierownictwem Dyrekcji Robót Publicznych w Białymstoku“.

Po odczytaniu wniosku — sprawę utworzenia spółki wodnej dla celów regulacji rzeki Szkwy i meljoracji nadbrzeżnych łąk zreferował inż. Michasiak, jednocześnie przedstawiając plan przeprowadzenia tych prac.

Mając na uwadze korzyści, jakie rolnictwu przyniesie regulacja rzeki Szkwy i meljoracje łąk nadbrzeżnych, Sejmik przez aklamację powziął następującą uchwałę:

— Sejmik powiatu kolneńskiego w zasadzie zgadza się na przystąpienie do spółki wodnej, zaprojektowanej przez Sejmik Ostrołęcki w celu regulacji rzeki Szkwy i meljoracji nadbrzeżnych łąk, przyczem postanawia wstawić na ten cel do budżetu pow. zw. kom. na 1927/28 r. kwotę 5,000 zł. Jednocześnie Sejmik poleca Wydziałowi Powiatowemu przedstawienie konkretnego wniosku w tej sprawie, tudzież wezwanie odnośnych Rad Gminnych do wypowiedzenia się w tej sprawie i ewentualnego poparcia akcji przy pomocy robót szarwarkowych. —

Z SEJMIKU POWIATOWEGO W OSTROWIE MAZOWIECKIM.

Na ostatnio odbytem posiedzeniu Sejmik uchwalił prowizorium budżetowe na I kwartał 1927 r., przy którym jednocześnie uregulował kwestję płac pracowników Wydziału Powiatowego, przyznając im dodatek wyrównawczy do płac i stałą składkę na fundusz emerytalny. Fundusz ten ma być gromadzony w powiatowej kasie oszczędności, powstanie której budzi powszechne zainteresowanie.

Z kolei Sejmik wysłuchał sprawozdania przewodniczącego z działalności gospodarki powiatowej za ostatni kwartał. Aprobując poszczególne posunięcia Wydziału Powiatowego — Sejmik złożył p. Staroście Brzęczkowi gorące podziękowanie za ujęcie pracy samorządowej w system planowości.

Z uznaniem dalej przyjęto projekt powołania do życia Związku Celowego, mającego na celu budowę szpitala dla umysłowo chorych. Powstała przytem koncepcja, aby Związek Celowy został założony w Małkini (miejscowość lesista, bardzo zdrowotna), gdzie znajduje się kompleks budynków poinwalidzkich, które, po dokonaniu niewielkich przeróbek, z powodzeniem można obrócić na urządzenie tego rodzaju zakładu. W tej chwili budynki poinwalidzkie są zupełnie niewykorzystane i ulegają widocznemu zniszczeniu. Przekazanie tych budynków Związkowi Celowemu pozwoliłoby niezwłocznie rozpocząć akcję opieki.

GMINA WIEJSKA I MIEJSKA

Uwagi nad biurowością gminną

Ewidencja zwierząt pociągowych.

Liczne dające się zaobserwować niedomagania administracji, przeważnie kładzione na karb niedoskonałości naszego ustawodawstwa, są tylko częściowo wynikiem wadliwości obowiązujących przepisów; wiele w tem winy również ponoszą wadliwie „urzędujące” władze państwowe i samorządowe, powołane do wcielania odnośnych przepisów w czyn. Rząd ze swej strony wystąpił z inicjatywą uzgodnienia ustawodawstwa i przepisów obowiązujących w różnych dziedzinach życia państwowego i, należy mniemać, usunie na tem polu wszelkie możliwe tarcia i sprzeczności. Samorządom narzuca się tedy, jednocześnie potrzeba rozważenia tych niedokładności i usterek, których usunięcie od nich zależy.

Jedną z dziedzin, pod adresem których nastęrczają się liczne uwagi, jest dziedzina ewidencji zwierząt pociągowych. Nie potrącając tu o pożądane zmiany obowiązujących w tej mierze przepisów (uczynię to na innem miejscu), zastanowię się tylko nad zaobserwowanymi wadami w ich stosowaniu.

§ 32 „Instrukcji dla Urzędów gminnych o prowadzeniu ewidencji zwierząt pociągowych w Państwie dla celów wojskowych” (Min. Spr. Wewn. Nr. A. W. 220/24) wyraźnie przewiduje, iż przy przejściu zwierzęcia z terenu jednej gminy na teren innej, inicjatywę do przeniesienia ewidencji tego zwierzęcia do nowej gminy daje naczelnik nowej gminy. W praktyce jednak co krok dzieje się inaczej: różne urzędy gminne i magistraty miast przy odejściu zwierząt z gminy przesyłają w ślad za nimi 2-gie egzemplarze kart ewidencyjnych nietylko nie oczekując aż „naczelnik nowej gminy zażąda piśmiennie od naczelnika dawnej gminy nadesłania egzemplarza Nr. 2 odpowiedniej karty ewidencyjnej”... (§ 32 instr. w dosłownem brzmieniu), ale nawet nie sprawdzwszy, czy zwierzę rzeczywiście do tej gminy przeszło. Powoduje to częstokroć błąkanie się skierowanej niewłaściwie karty, opóźniając ujęcie zwierzęcia w ewidencję przez naczelnika właściwej nowej gminy i przysparzając bezowocnej biurolistyki tym urządóm, które te niewłaściwie skierowanie karty otrzymują. Urzędy wysyłające również mają stąd niewygodę, gdyż skreśliwszy raz zwierzę z ewidencji przy wysyłaniu karty ewidencyjnej, muszą ponownie je wpisywać, gdy karta niewłaściwie skierowana zwróconą zostaje.

Też same urzędy, w konsekwencji swego opaczego pojmowania instrukcji, przy nadejściu zwierząt do gminy, zapotrzebowań na 2-gie egzemplarze odpowiednich kart ewidencyjnych wcale nie wysyłają, oczekując widocznie, iż odnośne gminy tak samo bez żądania je nadeślą. Skutkiem tego jest zaleganie 2-go egzemplarza karty w kartotece gminy, z której zwierzę odeszło i która, zgodnie z instrukcją, oczekuje zapotrzebowania karty i nie skreśla zwierzęcia z ewidencji.

Ujemne skutki takiego trybu urzędowania są aż nadto jasne i należałoby ich gorliwie unikać zarówno w

interesie własnym, jak i w interesie gmin innych, których pracę przecie tak samo jak i swoją szanować i oszczędzać trzeba. Usprawiedliwieniem tego trybu żądania karty ewidencyjnej jest często niemożność stwierdzenia która mianowicie gmina ostatnio zwierzę omawiane w ewidencji posiadała. Niemożność ta jest jednak bardzo łatwą do usunięcia: wystarczy, jeżeli gminy będą notowały fakt ujęcia zwierzęcia w ewidencję na odnośnych 1-ych egzemplarzach kart ewidencyjnych, albo gdy będą żądały nadesłania 2-gich egzemplarzy tych kart od gmin miejsca zamieszkania właścicieli, uwiecznionych w świadectwach pochodzenia tych zwierząt. To drugie jest bardziej wskazane ze względu, iż dokonywanie adnotacji na 1-ych egzemplarzach kart związane jest z pewnymi trudnościami wskutek braku odpowiedniego na to miejsca oraz częstokrotnego znajdowania się tego egzemplarza karty w stanie mocno zniszczonym. Podkreślić przytem trzeba, iż wielce pożytecznym byłoby notowanie na świadectwach pochodzenia zwierząt pociągowych czy i jaką kartę ewidencyjną zwierzę to posiada. — Umożliwiłoby to bowiem kontrolę gminom, a zapobiegłoby obchodzeniu przepisów przez niesumiennych właścicieli. Zdarzają się, na przykład, fakty, iż ktoś przy kupnie konia nie zapłacił całkowitej jego ceny, więc sprzedawca zatrzymuje u siebie kartę ewidencyjną, jako zastaw zabezpieczający resztę należności. Przy braku w świadectwie pochodzenia wzmianki, iż koń ten posiada kartę ewidencyjną, nabywca jego może twierdzić, iż nie był dostarczony do przeglądu, że pochodzi z wybrakowanych koni wojskowych itp. i albo może dalej odprzedać go, jako niesklasyfikowanego, a tem samem odnośna pozycja spisu zwierząt pociągowych utraci swój odpowiednik w naturze— albo przy najbliższym przeglądzie dodatkowym wyjednać nową kartę ewidencyjną, przez co to samo zwierzę dwa razy będzie ujęte w spisy.

Konsekwencje wszystkich powyżej omówionych okoliczności są nader dotkliwe, przyczyniają bowiem urzędóm gminnym całą masę niepotrzebnych czynności i korespondencji, ujemnie wpływają na stan ewidencji zwierząt pociągowych i wielce opóźniają bieg spraw z ewidencją tą związanych.

Reasumując powyższe, należałoby wyrazić pod adresem urzędów gminnych i magistratów następujące postulaty:

1) Przy nadejściu zwierząt do gminy niezwłocznie żądać nadesłania 2-go egzemplarza odnośnej karty ewidencyjnej od naczelnika gminy, w której *ostatnio* zwierzę ujęte było w ewidencję. Za miarodajną wskazówkę przy określaniu gminy ostatniego ujęcia zwierzęcia w ewidencję uważać gminę miejsca zamieszkania osoby, uwiecznionej w świadectwie pochodzenia tego zwierzęcia, jako jego właścicieli.

2) Przy odejściu zwierząt z gminy wysłać w ślad za nimi 2-gi egzemplarz karty ewidencyjnej *nie wcześniej*,

aż nadejdzie odnośne żądanie naczelnika gminy nowego miejsca pobytu tego zwierzęcia. W razie, gdyby żądanie to nie nadchodziło, należy powiadomić właściwy urząd gminny o posiadanej wiadomości o przejściu zwierzęcia na jej teren. Naczelnik tej gminy po otrzymaniu takiego powiadomienia postąpi według § 35-go instrukcji i w razie stwierdzenia prawdziwości doniesienia, zażąda nadesłania karty.

3) Na wystawianych świadectwach pochodzenia zwierząt pociągowych umieszczać wzmiankę, czy i jaką kartę ewidencyjną zwierząt posiada. Przy wystawianiu świad-

ectw pochodzenia liczyć się z tem, że nadejdzie wkrótce z gminy nowego miejsca pobytu zwierzęcia żądanie nadesłania 2-go egzemplarza jego karty ewidencyjnej, zaznaczonej w temże świadectwie pochodzenia.

W związku z tem urzędy gminne (magistraty) powinny tak uregulować we własnym zakresie sprawę wydawania świadectw pochodzenia na zwierzęta pociągowe przez organa weterynaryjne na targowiskach gminnych i miejskich, by możliwem było stosowanie powyższych postulatów w całej ich rozciągłości.

N. Jagiellovicz.

Z GMIN

Z GMINY JASTKÓW, POW. LUBELSKIEGO.

W dniu 7 b. m. w urzędzie gminnym w Jastkowie, pow. lubelskiego, odbyło się posiedzenie Rady gminnej wraz z członkami komitetu budowy domów szkolnych. Na posiedzenie to Rada zaprosiła starostę p. A. Krauzego, inspektora szkolnego, p. Kaczorowskiego, przewodniczącego rady szkolnej p. Sachsa oraz architekta powiatowego p. B. Krauzego.

Gmina Jastków zamierza pobudować na terenie swej gminy całą sieć telefoniczną. Sprawę tę gmina traktuje jako bardzo ważną, a odkładanie jej spowodowane było służbowem zajęciem wyżej wymienionych przedstawicieli władz.

Rada gminna postanowiła wstawić do budżetu na 1927 r. między innymi na Uniwersytet Lubelski 50 zł., na Ligę Obrony Pow. Państwa 50 zł., na pomoc młodzieży akademickiej 24 zł. oraz asygnować z funduszy gminnych za r. b. jednorazową zapomogę w sumie 50 zł. dla Warszawskiego Związku ociemniałych inwalidów i ofiar wojny z propozycją, aby Zarząd Związku zwrócił się do odnośnych władz o rewizję ustawy o rencie inwalidzkiej oraz o nieudzielanie zasiłku inwalidom, posiadającym poza rentą dostateczne utrzymanie.

W dalszym ciągu obrad Rada wyraziła zdziwienie, że choć lekarze powiatowi podczas konferencji z członkami komisji sanitarnych wiejskich informowali zebranych, że ustępy mogą być budowane prowizorycznie i kryte słomą, mimo to mieszkańcy, którzy posiadają takie ustępy, pociągani są przez policję do odpowiedzialności karnej.

Rada gminna postanowiła zwrócić się również do odpowiednich władz o wydanie zarządzenia policji, by w sklepach ze sprzedażą napojów alkoholowych we wsi Jastków były ściśle przestrzegane przepisy o sprzedaży tych napojów. Nielegalna sprzedaż, poza szerszeniem pijaństwa i narażaniem ludności na straty materialne, wpływa demoralizująco na młodzież wiejską.

PABJANICE BUDUJĄ ELEKTROWNIĘ. Na pierwszym posiedzeniu Rady Miejskiej m. Pabjanic będzie rozpatrywana sprawa budowy Elektrowni Miejskiej, którą podejmują się budować firmy zagraniczne.

PODATEK OD KOPALIN NA RZECZ BUDOWY BLOKÓW MIESZKALNYCH DLA ROBOTNIKÓW. W dniu 10 b. m. odbyło się pod przewodnictwem p. Wojewody posiedzenie Śląskiej Rady Wojewódzkiej, na którym uchwalono projekt noweli do ustawy

z dn. 14 kwietnia 1924 r. Dz. Ust. Śl. N. 10, o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych w Województwie Śląskiem.

Nowela przewiduje opodatkowanie kopalni t. j. węgla, cynku i ołowiu na rzecz związków komunalnych, celem ułatwienia tymże związkom budowy tanich domów mieszkalnych dla robotników.

Podatek wymierzony będzie od ilości sprzedanego minerału na tych samych zasadach, co państwowy podatek od węgla i nie może przekroczyć 1½% ceny, względnie wartości sprzedażnej tych minerałów. Płacić go będą kopalnie węgla, cynku i ołowiu. Podatek wymierza i pobiera Urząd Wojewódzki i rozdziela go w ten sposób, że na cele budżetowe związków komunalnych idą ⅔ części wpływów, a na cele budowlane t. j. na budowę domów robotniczych familijnych (bloków) ⅓ część wpływów podatkowych.

Rozdział kwoty, przeznaczonej na cele budżetowe następuje w ten sposób, że gminy, na których obszarze znajdują się kopalnie wymienionych minerałów, otrzymają 50% wpływów, zaś powiatowe związki komunalne, na których terenie znajdują się odnośne kopalnie, otrzymają 25%, a wreszcie wszystkie inne gminy Województwa także 25%. Te gminy, których mieszkańcy pracują w kopalniach obowiązyanych do opłacenia podatku, ale leżących na obszarze innych gmin, otrzymają ponadto z owych 50% przyznanych gminom posiadającym kopalnie, proporcjonalny udział, który określi Rada Wojewódzka.

Z kwoty przeznaczonej na cele budowlane utworzony zostanie osobny fundusz budowlany na budowę domów robotniczych, który rozdzielać będzie Rada Wojewódzka pomiędzy związki komunalne i miasta wydzielone z powiatów, przy czem pierwszeństwo służyć będzie tym związkom komunalnym, na których obszarze istnieje największy udowodniony brak mieszkań robotniczych i to w stosunku do liczby mieszkańców. Otrzymane kwoty będą związki komunalne obracać wyłącznie na budowę domów robotniczych w ten sposób, że będą udzielały subwencji i niskoprocentowych, długoterminowych pożyczek.

Subwencje będą udzielane wyłącznie zarządom gmin i przedsiębiorstwom przemysłowym, uiszczającym podatek na fundusz budowlany i to najwyżej do 50% kosztów budowy domów.

Pożyczki będą udzielane na takich samych warunkach, jak kredyty przyznawane ze Śląskiego Funduszu Gospodarczego na mocy ustawy z 1 grudnia 1926 r.

Projekt powyższy, który, jak się spodziewać należy, w najbliższym czasie stanie się ustawą, należy przyjąć z

najwyższym uznaniem, gdyż będzie on poważnym krokiem na drodze do usunięcia nędzy mieszkaniowej, będącej dzisiaj jedną z największych bolączek naszego życia społecznego.

Poradnik samorządowy

1. *Pytanie:* P. Sekretarz Sejmiku Dziśnieńskiego zapytuje:

1) czy pracownikom komunalnym należy się jednorazowy zasiłek, wypłacony funkcjonariuszom państwowym na mocy rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 4.XI.1926 r. (Dz. Ustaw Nr. 110, poz. 642),

2) wrazie twierdzącym — czy za podstawę obliczenia dodatku należy brać pobory za listopad łącznie z dodatkiem komunalnym; czy też pobory pracowników państwowych,

3) czy przewodniczącemu wydziału powiatowego należy się również ten zasiłek z kasy komunalnej.

Odpowiedź: 1) W sprawie tej wydało Min. Spraw Wewnętrznych okólnik z dn. 29 listopada r. b. Nr. III S. F. 6405/26, w którym stwierdza, iż — jakkolwiek wymienione w pytaniu rozporządzenie, ani też rozp. z dn. 30.XII.1924 r. nie wkládają na związki komunalne obowiązku wypłaty jednorazowego zasiłku swym członkom zarządu i pracownikom, to jednakże wypłacenie tego zasiłku nie sprzeciwiałoby się tym rozporządzeniom. Ministerstwo uznaje owszem za słuszne, aby związki komunalne zasiłek ten wypłaciły.

2) Za podstawę obliczenia dodatku brać należy całą pensję listopadową — bez dodatku na mieszkanie.

3) Przewodniczący wydziału powiatowego w rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 30.XII.1924 r. (Dz. Ustaw Nr. 118, poz. 1073) nie jest zaliczony ani do członków zarządu, ani do pracowników; zasiłku zatem przewodniczącemu nie należy wypłacać z kasy komunalnej — tembardziej, że należy mu się on i tak z kasy państwowej.

2. *Pytanie:* P. Andrzejewski, sekretarz Wydziału Pow. w Śmiglu, nawiązując do treści art. 13 ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, zapytuje, czy na podstawie tego artykułu może powiatowy związek komunalny pobierać również opłaty od ceny kupna nieruchomości, a w danym razie — w jakiej wysokości.

Odpowiedź: Art. 13 ustawy z dn. 11 sierpnia 1923 r. (Dz. Ustaw Nr. 94, poz. 747) daje podstawę tylko do poboru opłat od umów o przeniesienie własności nieruchomości.

3. *Pytanie:* P. Kos., pom. pis. gm. zapytuje, czy pomocnikowi pisarza, który miał za sobą przeszło 5 lat służby i zwolniony został bez 3 miesięcznego wypowiedzenia w drodze dyscyplinarnej na ustne zarządzenie przewodniczącego wydziału powiatowego, należy się 3 miesięczna odprawa.

Odpowiedź: Pomijam kwestję, czy była słuszna podstawa do zwolnienia pomocnika pisarza w drodze dyscyplinarnej i czy zwolnienia tego pod względem formalnym

dokonano prawidłowo. Jeżeli jednakże rada gminna zastosowała się do ustnego polecenia przewodniczącego wydziału i zwolniła pomocnika pisarza w drodze dyscyplinarnej i ten akt zwolnienia — niezaczepiony w ustawowym terminie przysługującymi środkami prawnymi — stał się prawomocnym, to prawo żądania odprawy nie przysługuje.

4. *Odpowiedź p. N., pomocnikowi pisarza gminnego:*

1) Pomocnikowi pisarza, zaszeregowanemu do pewnej grupy uposażenia (w niniejszym wypadku do XII), należą się z mocy samej ustawy (§ rozp. Prez. Rzplitej z d. 30.XII.1924 r. rozwinięty w § 1 rozp. wykonawczego) dodatki: regulacyjny (60 punktów), ekonomiczny (44 punktów na każdą osobę), na mieszkanie, oraz (o ile rada gminna uchwaliła dla pracowników gminnych) komunalny; wydział powiatowy nie ma prawa zakazać lub wstrzymać wypłaty tych dodatków.

2) W razie zwolnienia należy się pomocnikowi pisarza odprawa w wysokości 3 miesięcznej pensji; wypłacić ją powinna gmina.

3) Wedle art. 7, pkt. d) Dekretu o utw. rad gm. mianowanie, kontrola i usuwanie urzędników gminnych należy do rady gminnej z tym jedynie dodatkiem, że nominację i uwolnienie pisarza (ale nie pomocnika pisarza) zatwierdza wydział powiatowy. Nie potrzebuje Pan zatem na stanowisku pomocnika sekretarza gminnego zatwierdzenia wydziału powiatowego.

5. *Pytanie:* Pan J. K. zapytuje, jaki szczebel w XII grupie uposażenia należy się pomocnikowi pisarza gm., który w tym charakterze pracuje od dn. 29 marca 1920 r. i na jakiej podstawie prawnej.

Odpowiedź: Liczyć należy w całości czas służby od dn. 1 stycznia 1920 r. Należy się zatem obecnie szczebel „c” z terminem przesunięcia do szczebla „d” w dn. 1.I.1929 r.

Podstawa prawna: § 23 rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 30.XII.1924 r. (Dz. Ustaw Nr. 118, poz. 1073) i art. art. 98 i 99 ustawy z dn. 9.X.1923 r. (Dz. Ustaw Nr. 116, poz. 924). H.

Pośrednictwo Pracy.

Ogłoszenia w tej rubryce liczone są po 10 groszy za słowo. Prosimy o przysyłanie należności w znaczkach pocztowych równocześnie z zamówieniem.

Poszukuję posady felczera w samorządzie, w przychodni, w rejonie lub w szpitalu. Posiadam praktykę szpitalną, rejonowego dozorca powiatowego i biurowego. J. Bohdanowicz, w. Chorążyszki, m. Oszmiana, z. Wileńska.

FABRYKA KAS PANCERNYCH OGNIOTRWAŁYCH

S. ZWIERZCHOWSKI I S^{-KA}

Warszawa, Warecka № 9. Telefon 122-97 i 121-57.

POLECA W WIELKIM WYBORZE:

Kasy ogniotrwałe i pancerne,
Kasety i kasy do wmurowania,
Szafy i skrzynie żelazne,
Kasetki stalowe podręczne,
Kasetki - koszyczki siatkowo - blaszane,
do bilonu / banknotów,

Skarbonki oszczędnościowe,
Zamki, zasuwki, zatrzaśki, kłódki wyższych
gatunków,
Specjalne otwieranie kas bez znaczn. uszkodzeń
Wszelkie reperacje i przeprowadzki kas,
Budowa skarbców, drzwi, okiennic i t. p.

CENY. KOSZTORYSY. PROSPEKTY NA ŻĄDANIE.

Wydział Powiatowy Sejmiku WIELUŃSKIEGO

ogłasza

KONKURS

na stanowisko Instruktora kółek rolniczych.

Do stanowiska przywiązane są pobory według VII st. płac urzędników państwowych.

Kandydaci winni, składając oferty, przedkładać:

1) Życiorys, 2) Dowód obywatelstwa Państwa Polskiego, 3) Dowody o posiadanych kwalifikacjach, 4) Dowody o pracy poprzedniej.

Stanowisko wakuje od dn. 1 marca 1927 r. Termin składania ofert upływa z dn. 1 lutego 1927 r. Oferty nieuwzględnione pozostaną bez odpowiedzi.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego Kierownik Starostwa.

Magistrat m. SARN

ogłasza

KONKURS

na stanowisko burmistrza.

O stanowisko burmistrza mogą się ubiegać osoby posiadające następujące warunki:

- 1) Obywatelstwo Państwa Polskiego,
- 2) Nieprzekroczenie 40 lat życia,
- 3) Wykształcenie przynajmniej średnie.
- 4) Gruntowna znajomość samorządu, a samorządu miejskiego w szczególności.

Kandydaci winni wnieść podanie do Wydziału Powiatowego w Sarnach w terminie do dnia 15 stycznia 1927 r. najpóźniej i załączyć:

- 1) własnoręcznie napisany życiorys,
- 2) świadectwa szkolne i z dotychczasowej pracy w oryginałach lub formalnie uwierzytelnionych odpisach.
- 3) powołać się na referencje znanych osób.

Do posady przywiązane są pobory VII kategorii płac urzędników państwowych oraz 20% dodatku reprezentacyjnego.

Posada do pójścia od zaraz.

Nieuwzględnione oferty pozostaną bez odpowiedzi.

Magistrat m. SARN.

Wydział Powiatowy Sejmiku Kamień-Koszyrskiego

ogłasza

KONKURS

na stanowisko komunalnego lekarza weterynarii w Kamieniu-Koszyrskim.

Do posady tej przywiązane jest uposażenie według VIII-ej grupy płac pracowników państwowych z 10% dodatkiem komunalnym.

Kandydaci, reflektujący na powyższe stanowisko, winni przedłożyć następujące dokumenty:

- 1) Dowody wykształcenia,
- 2) Zezwolenie na prawo praktyki lekarskiej.
- 3) Dowód obywatelstwa Państwa Polskiego.
- 4) Świadectwa z poprzedniej praktyki lekarskiej.
- 5) Własnoręcznie napisany życiorys.

Termin składania ofert do dnia 1-go stycznia 1927 r.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego.
Starosta

(—) E. Piotrowski.

Wydział Powiatowy Sejmiku SIERPSKIEGO

ogłasza

KONKURS

na stanowisko

Inspektora Samorządu Gminnego.

Od kandydatów wymagane jest wykształcenie conajmniej średnie, oraz gruntowna znajomość samorządu gminnego. Do stanowiska przywiązane jest uposażenie w/g VII grupy płac urzędników państwowych. Stabilizacja na stałe po rocznym okresie próby. Oferty z odpisami świadectw i przebytej służby należy przesyłać do Wydziału Powiatowego w Sierpcu. Posada wakuje od 1 stycznia 1926 r. Oferty nieuwzględnione pozostaną bez odpowiedzi.

Przewodniczący Wydziału
(—) nieczytelny.

Magistrat m. ROŻYSZCZ

ogłasza

KONKURS

na posady buchaltera i kasjera-referenta:

buchaltera w X st. sł. i kasjera-referenta w XI ewent. X st. sł. płac urzędników państwowych oraz 25% dodatkiem komunalnym.

Od kandydatów na wymienione posady wymagane jest: ukończenie przynajmniej 6 klas szkoły średniej i jednoroczna praktyka na tych lub pokrewnych stanowiskach w Instytucjach Samorządowych.

Od kandydatów na posadę buchaltera ponadto wymagana jest dokładna znajomość buchalterji i skarbowości samorządowej.

Posady do objęcia z dniem 1 stycznia 1927 roku.

Oferty z dołączeniem życiorysu i odpisami dokumentów kwalifikacyjnych należy składać w Magistracie miasta Rożyszcz powiatu Łuckiego w terminie do dnia 30 grudnia 1926 r.

Nieuwzględnione oferty pozostaną bez odpowiedzi.

Burmistrz m. Rożyszcz (—) *M. Zaremba.*

UKAZAŁ SIĘ

KALENDARZ SAMORZĄDOWY

NA ROK 1927

CENA

4 złote

bez kosztów przesyłki

Dla nabywających

KALENDARZ SAMORZĄDOWY na rok 1927

wysyłamy Kalendarz Samorządowy na rok 1926—

o ile zapas starczy — za opłatą 1 zł.

Zamówienia przyjmuje administracja
Tygodnika „SAMORZĄD“.

Drukarnia Zrzeszenia Samorządów Powiatowych

posiada na składzie i wysyła na
zamówienia księgi i karty meldun-
kowe dla rezerwistów.

Zamówienia prosimy kierować
pod adresem:

Warszawa, Leszczyńska 6.